

Societats mercantils

Blanca Torrubia Chalmeta

PID_00200195

Els textos i imatges publicats en aquesta obra estan subjectes –llevat que s'indiqui el contrari– a una llicència de Reconeixement-Compartir igual (BY-SA) v.3.0 Espanya de Creative Commons. Podeu modificar l'obra, reproduir-la, distribuir-la o comunicar-la públicament sempre que en citeu l'autor i la font (FUOC. Fundació per a la Universitat Oberta de Catalunya), i sempre que l'obra derivada quedi subjecta a la mateixa llicència que el material original. La llicència completa es pot consultar a <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/es/legalcode.ca>

Índex

Introducció	5
Objectius	7
1. Concepte i tipologia de les societats mercantils	9
2. Societats personalistes	12
2.1. La societat col·lectiva	12
2.1.1. Constitució i caràcters	12
2.1.2. Drets i obligacions dels socis	13
2.1.3. Adopció d'acords socials	14
2.1.4. Dissolució, liquidació i extinció	15
2.2. La societat comanditària	16
2.3. Comptes en participació	17
3. Societats de capital	19
3.1. El text refós de la llei de societats de capital	19
4. La societat anònima	20
4.1. Concepte i constitució	20
4.2. Les accions	22
4.2.1. L'acció com a part del capital	23
4.2.2. L'acció com a conjunt de drets	25
4.2.3. L'acció com a valor mobiliari	27
4.2.4. L'acció com a objecte de drets reals	27
4.2.5. Negocis sobre accions pròpies (autocartera)	27
4.3. Òrgans socials	28
4.3.1. Junta general	28
4.3.2. Administradors	31
4.4. Comptabilitat	33
4.5. Modificació d'estatuts	34
4.5.1. Augment del capital	35
4.5.2. Reducció de capital	36
4.6. Règim especial de la societat cotitzada	37
4.7. La societat anònima europea domiciliada a Espanya	38
4.8. La societat comanditària per accions	38
4.9. Emissió d'obligacions	39
4.9.1. Concepte i classes	39
4.9.2. Procediment d'emissió	40
4.9.3. El sindicat d'obligacionistes	41

5. La societat de responsabilitat limitada.....	42
5.1. Concepte	42
5.2. Constitució. Règim de les participacions	43
5.3. Òrgans	45
5.4. Modificació dels estatuts	47
5.5. Societat de responsabilitat limitada nova empresa	48
6. Separació i exclusió de socis.....	49
7. Societat unipersonal.....	51
8. Modificacions estructurals de les societats mercantils.....	52
8.1. Transformació	52
8.2. La fusió i les seves modalitats	53
8.2.1. La fusió <i>stricto sensu</i>	54
8.2.2. L'escissió fusió	57
8.2.3. Cessió global d'actiu i passiu	58
8.2.4. Trasllat internacional del domicili social	60
9. Dissolució i liquidació de les societats de capital.....	61
10. Societats anònimes o limitades especials.....	63
10.1. Societats laborals	63
10.2. Societats d'inversió mobiliària i gestores de fons d'inversió	63
11. Altres formes societàries.....	65
11.1. Societats de caràcter mutualista	65
11.1.1. Cooperatives	65
11.1.2. Societats de garantia recíproca	66
11.1.3. Societats mútues d'assegurances	67
11.2. Agrupacions d'interès econòmic	67
11.3. Societats professionals	68
11.4. Entitats de capital de risc	69
12. Els grups de societats.....	70
Resum.....	72
Exercicis d'autoavaluació.....	75
Solucionari.....	78
Glossari.....	79
Bibliografia.....	81

Introducció

Una vegada vist l'estatut jurídic de l'empresari persona física, passem a estudiar en aquest mòdul les societats mercantils atès que representen les diferents formes jurídiques que l'actuació de l'empresari persona jurídica pot adoptar en el mercat.

En matèria de societats, se sol fer una distinció fonamental entorn de la responsabilitat que assumeixen els socis. D'una banda, hi ha aquelles en què la responsabilitat dels socis és limitada: es restringeix a l'aportació que han de fer a la societat (per exemple: SA, SRL, SLNE i societats de garantia recíproca). D'altra banda, es distingeixen les societats en què la responsabilitat dels socis és il·limitada, és a dir, va més enllà de l'aportació que s'obliguen a fer a la societat, de tal manera que, quan el patrimoni de la societat no és suficient per a pagar als creditors, aquests poden procedir contra el patrimoni dels socis que responen davant d'ells de manera solidària. En aquesta categoria, entren les societats civils i dues societats regulades pel Codi de comerç: la col·lectiva i la comanditària.

Dins de les societats considerades tradicionalment mercantils, perquè estan regulades en el Codi de comerç o en lleis mercantils especials, també es fa una distinció entre societats personalistes i societats capitalistes. Dins de les primeres s'inclouen una sèrie de societats amb la característica comuna de prestar una atenció especial a les condicions personals dels socis. Això passa amb la societat col·lectiva, la societat comanditària i l'agrupació d'interès econòmic, enumeració que es completa amb els comptes en participació, ja que, malgrat el caràcter intern que tenen (no es manifesta davant tercers), el seu règim presuposa la relació *intuitus personae*.

Els elements que caracteritzen les societats capitalistes són oposats radicalment als de les personalistes. En aquest grup s'inclouen les societats que no tenen en compte les condicions personals dels socis sinó la seva aportació de capital. Es tracta de societats en què la relació és *intuitus pecuniae* (per exemple: SA, SRL).

El Reial decret legislatiu 1/2010, de 2 de juliol, pel qual s'aprova el Text refós de la llei de societats de capital (LSC), ha posat fi a la dispersió de la normativa que fins ara regulava les societats de capital i que generava discordances i llacunes respecte de les quals la doctrina i la jurisprudència oferien solucions dispars. La LSC considera i regula com a societats de capital la societat anònima, la societat de responsabilitat limitada i la societat comanditària per accions. Ara hi ha un règim jurídic bàsic i comú per a totes aquestes societats que es completa amb normes específiques i peculiars de cada un dels tipus socials. La LSC ha

estat modificada diverses vegades i l'última modificació va ser l'efectuada per la Llei 1/2012, de 22 de juny, de simplificació de les obligacions d'informació i documentació de fusions i escissions de societats de capital.

En matèria de modificacions estructurals de les societats mercantils, la Llei 3/3009, de 2009, és la norma bàsica que regula la transformació, la fusió, l'escissió, la cessió global d'actiu i passiu i el trasllat internacional del domicili social.

Objectius

- 1.** Comprendre la importància pràctica per als socis i per als tercers de l'elecció de la forma societària per a actuar en el mercat.
- 2.** Comprendre el funcionament pràctic de cada societat mercantil.
- 3.** Valorar la diferent responsabilitat que assumeix un soci en funció del tipus de societat en què s'integra.
- 4.** Comprendre els drets i obligacions que corresponen al soci distingint els bàsics dels específics de cada tipus social.
- 5.** Conèixer el funcionament dels òrgans socials, valorar-ne la necessitat i distingir les peculiaritats que hi ha en cada tipus social.
- 6.** Entendre el perquè de les modificacions estatutàries de les societats mercantils com també les conseqüències de la seva dissolució i de les causes que la provoquen.

1. Concepte i tipologia de les societats mercantils

Normalment, la persona individual no pot emprendre grans empreses si no és en col·laboració amb altres subjectes. És per això que, quan diverses persones tenen una sèrie d'interessos i necessitats econòmiques comuns, el més lògic és que acordin satisfer aquestes interessos i necessitats mitjançant una activitat comuna i coordinada.

El contracte pel qual diversos subjectes, amb ànim de lucre, es comprometen a dur a terme conjuntament una activitat comuna es denomina contracte de societat.

Nota

Encara que la societat va sorgir com a instrument per a integrar una pluralitat de socis, avui en dia s'admet l'existència de societats unipersonals.

La dualitat dels nostres codis –civil i de comerç– fa que també regulin separatament un contracte de **societat civil** i un altre de **societat mercantil**. Tanmateix, la majoria de les societats que actuen en el tràfic privat adopten formes especials regulades en lleis alienes als codis, per la qual cosa la vella discussió sobre quan una societat és civil o mercantil no té gran rellevància pràctica.

L'article 116 del Codi de comerç de 1885 va establir un **criteri formal** per a determinar la mercantilitat d'una societat: "El contracte de companyies, pel qual dues o més persones s'obliguen a posar en fons comú béns, indústria o alguna d'aquestes coses per a obtenir lucre és mercantil, sigui quina sigui la seva classe, sempre que s'hagi constituït d'acord amb les disposicions d'aquest Codi". El criteri formal suposa que una societat és mercantil quan consta en una escriptura pública i està inscrita en el Registre Mercantil. L'article 1670 del Codi civil de 1889 va entebolir aquesta distinció en establir un **criteri objectiu** per a determinar la naturalesa de les societats: "Les societats civils, per l'objecte a què es consagrin, poden revestir totes les formes reconegudes pel comerç. En aquest cas, hi són aplicables les seves disposicions quan no s'oposin a les d'aquest Codi". D'acord amb aquest criteri, totes les societats, si tenen un objecte mercantil, poden ser civils amb forma mercantil.

En tot cas, hi ha certes formes socials que necessàriament són mercantils, al marge del seu objecte, simplement perquè s'ha triat aquesta forma, ja que així ho estableix la llei que les regula (per exemple, la societat de responsabilitat limitada, la societat anònima i la societat comanditària per accions, que, d'acord amb l'article 2 del Text refós de la llei de societats de capital –LSC– aprovat pel Reial decret legislatiu 1/2010, de 2 de juliol, són mercantils qualsevol que en sigui l'objecte). I amb independència de la forma elegida, una societat s'entén que és mercantil si té per objecte una activitat mercantil. En canvi, és civil si du a terme una activitat no empresarial. Per tant, s'acudeix a les característiques de l'objecte social per a enquadrar la societat en un règim jurídic o en un altre. És clar que la dificultat rau a determinar què ha d'entendre's per objecte mercantil o objecte civil. No hi ha criteris uniformes, i més d'una de les decisions preses sobre això en la jurisprudència són contradictòries i criticables.

En general, se sol considerar objecte civil l'agrícola, el ramader, el forestal, el professional, l'artesanal, el científic o l'artísticoliterari.

En matèria de societats, se sol fer una distinció fonamental respecte de la responsabilitat que assumeixen els socis. D'una banda, hi ha les societats en què la **responsabilitat dels socis és limitada**: es restringeix a l'aportació que s'ha de fer a la societat, que acaba sent la responsable davant de tercers (està subjecta al principi de responsabilitat patrimonial universal, art. 1911 Cc). Dins d'aquesta categoria, hi entren les societats mercantils anònima i limitada i societats de garantia recíproca. D'altra banda, es distingeixen les societats en què la **responsabilitat dels socis és il·limitada**, és a dir, va més enllà de l'aportació que s'obliguen a fer a la societat; de tal manera que, quan el patrimoni de la societat no sigui suficient per a pagar els creditors, aquests poden procedir contra el patrimoni dels socis que responen davant d'ells de manera solidària. En aquesta categoria entren les societats civils i dues societats regulades pel Codi de comerç: la col·lectiva i la comanditària.

La **societat civil** es regula en el Codi civil. De conformitat amb l'article 1655 Cc "la societat és un contracte pel qual dues o més persones s'obliguen a posar en comú diners, béns o indústria, amb ànim de partir entre si els guanys". El Codi estableix dos elements essencials de la societat com l'establiment d'una massa comuna i l'ànim de lucre. Com abans hem assenyalat, la societat és civil si du a terme una activitat civil. La societat civil és de responsabilitat il·limitada, ja que tots els socis responen dels deutes si el patrimoni social és insuficient.

La societat civil no requereix cap forma per a la seva constitució, llevat que s'hi aportin béns immobles o drets reals, cas en què és necessària l'escriptura pública (art. 1667 Codi civil).

La **societat irregular** és la societat que té un objecte mercantil i no ha complert els requisits de l'escriptura pública i la inscripció en el Registre Mercantil (STS 5.02.1998).

Dins les societats considerades tradicionalment mercantils, perquè estan regulades en el Codi de comerç o en lleis mercantils especials, també es fa una distinció entre **societats personalistes** i **societats capitalistes**. En les primeres s'inclouen una sèrie de societats amb la característica comuna de prestar una especial atenció a les condicions personals dels socis; així passa amb la societat col·lectiva, la societat comanditària i l'agrupació d'interès econòmic. Aquesta enumeració es completa amb els comptes en participació, ja que, malgrat el caràcter intern que tenen (no es manifesta davant tercers), el seu règim presuposa la relació *intuitus personae*. La societat col·lectiva és el prototip d'aquest grup, atesa la intensitat amb què es mostra l'atenció a les qualitats personals del soci. En l'actualitat, el recurs a formes societàries personalistes és clarament residual.

Els elements que caracteritzen les societats capitalistes són oposats radicalment als de les personalistes. En aquest grup s'inclouen les societats que no tenen en compte les condicions personals dels socis sinó la seva aportació de capital. Es tracta de societats en què la relació és *intuitus pecuniae* (societats anònima i limitada i societats de garantia recíproca).

2. Societats personalistes

2.1. La societat col·lectiva

2.1.1. Constitució i caràcters

Regulada en els articles 125 i següents del codi de comerç, la societat col·lectiva és la forma més simple i més antiga de societat mercantil. Aquesta societat neix a l'edat mitjana fruit de les necessitats dels mercaders de l'època i de l'evolució dels vincles familiars cap a vincles obligacionals pròxims, conseqüència de l'expansió geogràfica de les activitats i de la recerca de finançament fora de l'entorn familiar.

Malgrat que actualment la constitució de societats col·lectives és residual, la seva importància rau en el caràcter de societat mercantil general del tràfic. Així, el règim jurídic de la societat col·lectiva s'aplica quan no resulta clar el tipus social constituït, quan s'ha de completar la normativa de tipus socials especials i quan, tot i que s'ha manifestat la voluntat de constituir una societat anònima o una societat de responsabilitat limitada, no es compleixen els requisits exigits per a la constitució vàlida d'aquestes i tanmateix duen a terme activitats mercantils (art. 39.1 LSC).

La societat col·lectiva és el prototip de societat personalista. En el seu règim jurídic són presents totes les característiques típiques d'aquesta classe de societats:

a) responsabilitat personal, il·limitada, solidària i subsidiària dels socis pels deutes socials (art. 127 CdeC). És **subsidiària**, ja que per a satisfer els deutes de la societat s'ha de procedir contra el patrimoni de la societat abans que contra el dels socis; **il·limitada**, ja que els socis responen amb tot el seu patrimoni; **solidària**, ja que a qualsevol d'ells s'exigeix el total de les reclamacions insatisfetes per la societat, sense perjudici del dret de repetició que té tot deutor solidari que paga. Davant el tercer creditor, cada soci es comporta com si fos deutor únic. I si un soci paga, pot reclamar a la resta de socis la part proporcional del deute pagat.

b) administració de la societat vinculada a la condició de soci (art. 129 CdeC) i, conseqüència d'això,

c) subjecció de la transmissió de la condició de soci al consentiment de tots els altres socis (art. 143 CdeC).

El contracte de societat col·lectiva ha de constar en una escriptura pública i s'ha d'inscriure al Registre Mercantil. El contingut de l'escriptura pública s'estableix expressament (art. 125 CdeC i 209 del RRM).

L'escriptura social de la companyia col·lectiva ha d'expressar:

- 1) el nom, cognom i domicili dels socis;
- 2) la raó social;
- 3) el nom i cognom dels socis als quals s'encomani la gestió de la companyia i l'ús de la firma social;
- 4) el capital que cada soci aportï en diners efectius, crèdits o efectes, amb expressió del valor que es doni a aquests o de les bases sobre les quals s'hagi de fer la valoració;
- 5) la durada de la companyia, i
- 6) les quantitats que, si escau, s'assignin a cada soci gestor anualment per a les seves despeses particulars.

També es poden consignar en l'escriptura tots els altres pactes lícits i condicions especials que els socis vulguin establir (art. 125 CdeC).

El CdeC exigeix que la raó social estigui formada únicament pel nom de tots o part dels socis i prohibeix incloure el nom de les persones que no pertanyin a la societat (art. 126. II CdeC i 401.3 RRM). La societat està obligada a modificar la raó social quan una persona el nom de la qual hi figura perdi per qualsevol causa aquesta condició de soci (art. 401.4 RRM). La persona que no pertanyi a la companyia i inclogui el seu nom en la raó social ha de respondre solidàriament dels deutes socials (art. 126. III CdeC). Això s'explica perquè la garantia que els tercers tenen en una societat col·lectiva rau en la responsabilitat dels socis; i en la constància del nom d'un no-soci en la raó social produeix una aparença que ha de ser tutelada mitjançant la subjecció del no-soci al règim de responsabilitat dels socis.

La companyia col·lectiva

"La companyia col·lectiva ha de girar sota el nom de tots els seus socis, d'alguns d'ells o de només un, i en aquests dos últims casos, s'ha d'afegir al nom o noms que s'expressin les paraules *i companyia*" (art. 126 CdeC).

2.1.2. Drets i obligacions dels socis

La primera **obligació del soci és aportar** béns (diners, coses mobles o immobles i drets) o treball a la societat. No és necessari que es formi un patrimoni inicial de la societat col·lectiva, ja que aquesta la poden fundar exclusivament **socis industrials**, que són els que únicament aporten el seu treball o serveis a la societat (art. 116 CdeC i 209, 8a. RRM). Si tots o algun dels socis aporten béns o drets a la societat, aquestes aportacions integraran el patrimoni inicial de la societat. El patrimoni de la societat és un patrimoni separat del patrimoni personal dels socis i, és per això que els socis no en poden disposar individualment (art. 139 CdeC). També pesa sobre ell el **deure de no-competència** amb la societat (art. 136, 137 i 138 CdeC). Aquest deure es basa en el deure de fidelitat com a manifestació del principi general de bona fe que prohibeix conductes dels socis que persegueixen obtenir avantatges personals a compte de la societat. Per als socis que aporten capital, aquest deure es limita a ope-

racions del mateix gènere que l'objecte social. Per al soci industrial, aquest deure, llevat de pacte en contra, va més enllà i no pot dur a terme cap mena d'activitat pel seu compte.

Com a drets, al soci col·lectiu li correspon, en primer lloc, el **dret a participar en la gestió social**. El CdeC estableix un règim d'administració de la societat de caràcter dispositiu (aplicable quan no s'hagi pactat res sobre això). Aquest règim atribueix a tots els socis el dret de presentar-se a la direcció i maneig dels negocis comuns (art. 129 CdeC). Es tracta d'una administració conjunta o mancomunada de tots els socis presents. No obstant això, també es preveu la possibilitat que la gestió s'encomani només a alguns dels socis (art. 131 CdeC) o que s'atribueixi en el contracte social a un únic soci, denominat *gestor estatutari* (art. 132 CdeC i 209, 9a. RRM), el càrrec del qual té caràcter irrevocable. Així, en cas de mala gestió, com que no pot ser destituït, s'atribueix als altres socis la facultat de nomenar un coadministrador o de sol·licitar al jutge la seva exclusió de la societat (art. 132 CdeC i 211 RRM). Serien possibles altres modalitats de gestió si hi ha un pacte exprés en l'escriptura social o s'adopta un acord posterior sobre això.

També correspon al soci col·lectiu el **dret d'informació**, dret que gaudeix de gran amplitud com a mesura de control de la gestió social i com a conseqüència del risc que assumeixen els socis pel règim de responsabilitat a què estan subjectes. El dret d'informació s'estén a l'examen de l'estat de l'administració i al de la comptabilitat (art. 133 CdeC).

El dret que serveix per a satisfer l'ànim de lucre que els socis persegueixen en constituir-se en societat és el **dret a participar en els guanys i en el patrimoni resultant de la liquidació**. L'aportació de cada soci serveix per a determinar tant la seva participació en el patrimoni social com la seva participació en les pèrdues i guanys de la societat que, llevat de pacte en contra, han de ser proporcionals a l'aportació esmentada. Els socis industrials participen en la mateixa proporció que correspon al soci que hagi fet l'aportació menor de capital, però no li són imputables les pèrdues, llevat de pacte exprés en contra (art. 140 i 141 CdeC).

Soci industrial

El soci industrial respon de deutes però no de pèrdues. És a dir, davant tercers és responsable subsidiari, solidari i il·limitat dels deutes socials. Ara bé, si paga el deute, pot reclamar a la resta de socis l'import íntegre del que ha pagat.

2.1.3. Adopció d'acords socials

La transmissió de les parts socials i la resta d'acords socials s'adopten per unanimitat.

Els articles 129 i 143 CdeC així ho exigeixen tant per als acords relatius a la gestió social com per als relatius a la modificació de l'escriptura social. El risc que assumeixen els socis col·lectius ho justifica (no els resulta indiferent que sigui soci una persona poc solvent perquè davant tercers haurien de suplir la seva insolvència, o arriscada perquè pot arribar a comprometre els seus patrimonis). L'entrada d'un nou soci també es pot produir per successió *mortis causa*; encara que aquest supòsit només tindrà lloc quan en el contracte de societat s'hagi previst expressament que, en cas de mort d'un dels socis, la societat continuï amb els seus hereus (art. 222, 1r. CdeC), ja que, altrament, la mort d'un soci produeix la dissolució de la societat. Aquesta és una altra manifestació del caràcter personalista del tipus.

També requereix unanimitat la rescissió parcial del contracte quan, com a sanció, es vol excloure de la societat un soci. L'exclusió del soci pot ocórrer perquè ha usat els béns comuns i la firma social per a negocis per compte propi, perquè s'ha ingerit en funcions administratives de la societat el soci al qual no competeix exercir-les, perquè algun soci administrador ha comès grau en l'administració o comptabilitat de la companyia, perquè s'ha deixat de posar a la caixa comuna el capital que cada un va estipular en el contracte de societat, perquè ha fet pel seu compte operacions de comerç que no són lícites, perquè el soci industrial s'ha absentat si, havent estat requerit per a tornar i complir amb els seus deures, no ho fa o no acredita una causa justa, i perquè ha incomplert de qualsevol altra manera les seves obligacions (art. 218 CdeC).

La disciplina de les modificacions estructurals de la societat col·lectiva consistents en la transformació, fusió, escissió, cessió global d'actiu i passiu i, per extensió, el trasllat internacional del domicili social es regulen ara en la nova Llei 3/2009, de 3 d'abril, sobre modificacions estructurals de les societats mercantils (d'ara endavant, LME). Totes les modificacions estructurals requereixen la inscripció prèvia de la societat en el Registre Mercantil (art. 4, 22, 68, 81 i 92 i DA 2a. LME).

2.1.4. Dissolució, liquidació i extinció

L'extinció d'una societat de manera instantània és el resultat d'un procés que comprèn la dissolució, liquidació i extinció en sentit estricte. La dissolució de la societat comporta l'obertura del procés de liquidació dirigit a la conclusió de les operacions pendents amb tercers i, si escau, el repartiment final del patrimoni resultant entre els socis. Aquest procés culmina amb la cancel·lació dels assentaments registrals de la societat extingida.

Per a la cancel·lació dels assentaments es presenta en el Registre una escriptura pública en què consti la manifestació dels liquidadors que s'han complert les disposicions legals i estatutàries, juntament amb el balanç final de liquidació i la relació dels socis en què consti la seva identitat i el valor de la quota de liquidació que els hagi correspost a cada un (art. 247 RRM).

Durant el període de liquidació, la societat conserva la seva personalitat jurídica, si bé la seva activitat deixa de ser la pròpia de l'objecte social i se centra en les tasques que condueixen a l'extinció de la societat.

L'estudi de les causes legals de dissolució s'acostuma a fer distingint entre causes objectives (que afecten la societat) i causes subjectives (que afecten els socis).

Les **causes de dissolució objectives** s'enumeren en l'article 221 del CdeC i comprenen:

a) el **venciment del termini establert** en el contracte de societat, que actua *ipso iure* (és a dir, de manera automàtica) sense requerir l'acord dels socis i és oposable a tercers sense necessitat d'inscripció.

Els socis poden evitar la dissolució prorrogant la durada de la societat abans que arribi el termini fixat en el contracte o establint un termini indefinit de durada, però, una vegada transcorregut, no escau pròrroga ni canvi del termini;

b) la **conclusió de l'empresa, que constitueix l'objecte social de la societat**, que només actua en relació amb societats constituïdes per fer una o més operacions específiques o en els casos d'impossibilitat de desenvolupar l'objecte social i requereix un acord social sobre això, pel qual pot evitar que actuï mitjançant la modificació de l'objecte social;

c) la **pèrdua sencera del capital** aportat pels socis, atès que no és possible continuar per falta de recursos i pel fet que els socis no acordin fer aportacions complementàries;

d) l'**obertura de la fase de liquidació de la companyia declarada en concurs** (ens remetem al mòdul 7 per a la seva explicació).

Les **causes de dissolució subjectives** són les de l'article 222 del CdeC, i són:

a) la **mort de qualsevol soci col·lectiu**, que produeix la dissolució automàtica de la societat, llevat que en el contracte s'hagi pactat la continuació de la societat entre els socis supervivents o amb els hereus;

b) la **incapacitació d'un soci gestor per a administrar els seus béns** per la impossibilitat de funcionament de la societat en aquesta situació;

c) l'**obertura de la fase de liquidació en el concurs de qualsevol dels socis col·lectius**, que reflecteix, com les dues anteriors, el caràcter personalista del tipus.

Les societats col·lectives també es poden dissoldre per denúncia (voluntat) de qualsevol dels seus socis (art. 224 i 225 CdeC). Es tracta d'evitar la vinculació perpètua amb la societat quan aquesta s'ha constituït per un temps indefinit. La denúncia unilateral d'un soci exigeix que s'efectuï de bona fe i posar-la en coneixement previ dels altres socis; altrament, serà ineficaç i faculta els altres socis per a excloure de la societat el denunciant (art. 218, 7è. CdeC).

2.2. La societat comanditària

Regulada en els articles 145 i següents del Codi de comerç, la societat comanditària es diferencia de la col·lectiva en el fet que, al costat de l'existència de socis col·lectius als quals s'aplica el mateix estatut jurídic que el dels socis de la societat col·lectiva, hi ha altres socis que no responen de manera il·limitada, sinó només amb les aportacions que realitzin a la societat. Aquests es denominen socis comanditaris, i, a diferència dels col·lectius, no poden gestionar la societat ni tan sols ser apoderats d'un soci gestor (art. 148 CdeC). La prohibició de gestió es justifica, precisament, en el seu règim de responsabilitat limitat al

Nota

Els socis comanditaris han de dur a terme aportacions a la societat de diners, béns o drets.

que han aportat; més enllà d'això, els tercers no poden reclamar res. Si se'ls permetés gestionar la societat, podrien comprometre el patrimoni dels col·lectius emprant operacions més arriscades que les que emprendrien aquests.

L'escriptura social de la societat comanditària ha d'incorporar les mateixes circumstàncies que la col·lectiva, constar en escriptura pública i inscriure's en el Registre Mercantil. La presència dels socis comanditaris comporta l'existència necessària d'un patrimoni social inicial, encara que tots els col·lectius fossin socis industrials.

En la raó social, mai no es poden incloure els noms dels socis comanditaris. Si algun comanditari inclou el seu nom o consent la seva inclusió en la raó social, queda subjecte, respecte als tercers, a les mateixes responsabilitats que els gestors, sense adquirir més drets que els que li corresponen com a comanditari.

Companyia en comandita

La companyia en comandita gira sota el nom de tots els socis col·lectius, d'alguns d'ells o només d'un, i, en aquests dos últims casos, s'ha d'afegir el nom o noms que s'expressin amb les paraules *i companyia*, i en tots, les de *societat comanditària* (art. 146 CdeC).

Justificat també en el seu règim de responsabilitat, el dret d'informació de què gaudeixen els socis comanditaris és limitat, de manera que no pot examinar l'estat i la situació de l'administració social sinó en les èpoques assenyalades en l'escriptura. I si no s'ha previst res sobre això, s'ha de comunicar necessàriament als socis comanditaris el balanç de la societat al final de l'any, i se'ls ha de posar de manifest, durant un termini que no pot baixar de quinze dies, els antecedents i documents necessaris per a comprovar-ho i jutjar les operacions (art. 150 CdeC). Els seus drets de contingut econòmic (participació en beneficis i quota resultant de la liquidació) són, llevat de pacte en contra, proporcionals a la seva aportació.

Pel que fa als acords socials (que s'han d'adoptar comptant també amb la voluntat de tots els socis comanditaris) i a la dissolució, liquidació i extinció de la societat, ens remetem a l'assenyalat per a les societats col·lectives.

2.3. Comptes en participació

Mitjançant aquest contracte, una part (comptepartípic) aporta uns diners, i una altra (gestor) els inverteix amb la finalitat de repartir-se els guanys posteriorment. El característic d'aquest contracte és la separació de funcions (les comptepartípics només aporten, no gestionen, i viceversa) i, sobretot, que, davant tercers, els gestors actuen com si el negoci fos seu, sense fer constar que en realitat gestionen un patrimoni d'una altra persona. Aquesta figura està recollida en els articles 239 i següents CdeC.

La naturalesa dels comptes en participació és discutida. Un sector doctrinal entén que es tracta d'un contracte de col·laboració *sui generis* i un altre sector doctrinal sosté que es tracta d'una societat. En contra del caràcter societari,

s'argumenta la falta de personalitat jurídica, ja que no es pot adoptar una raó social comuna (art. 241 Cc), i l'absència d'un patrimoni comú, ja que el gestor adquireix la titularitat plena del capital aportat pel particip.

3. Societats de capital

3.1. El text refós de la llei de societats de capital

El Reial decret legislatiu 1/2010, de 2 de juliol, pel qual s'aprova el Text refós de la llei de societats de capital (LSC) ha posat fi a la dispersió de la normativa que fins ara regulava les societats de capital i que generava descoordinacions, imperfeccions i llacunes respecte de les quals doctrina i jurisprudència oferien solucions legals divergents. La LSC incorpora el contingut de la secció IV del títol I del llibre II del Codi de comerç de 1885, relativa a les societats comanditàries per accions; el Reial decret legislatiu 1564/1989, de 22 de desembre, pel qual s'aprova el Text refós de la llei de societats anònimes; la Llei 2/1995, de 23 de març, de societats de responsabilitat limitada; i el contingut del títol X de la Llei 24/1988, de 28 de juliol, del mercat de valors, relatiu a les societats anònimes cotitzades. Aquests tres tipus socials –societat anònima, de responsabilitat limitada i comanditària per accions– es regeixen ara per aquesta norma.

La LSC conté la totalitat de la regulació legal general de les societats de capital, amb l'única excepció de la derivada de la Llei 3/2009, de 3 d'abril, sobre modificacions estructurals de les societats mercantils (LME), ja que el seu contingut, en referir-se a tota mena de societats mercantils, incloent-hi les personalistes, hauria provocat incoherències.

Tal com assenyala l'exposició de motius del Reial decret legislatiu 1/2010, la LSC neix amb voluntat de provisionalitat, ja que, d'una banda, en un futur immediat el legislador ha d'abordar reformes importants en aquesta matèria tals com l'ampliació de la dinàmica dels deures fiduciaris dels administradors, una regulació més detallada de les societats cotitzades i la creació d'un dret substantiu dels grups de societats als quals únicament es fa referència en el règim dels comptes consolidats. D'una altra banda, s'aspira al fet que la totalitat del dret general de les societats mercantils, incloent-hi el que és d'aplicació a les societats personalistes, quedi contingut en un cos legal unitari.

La Llei 25/2011, de 1 d'agost, de reforma parcial de la Llei de societats de capital i de incorporació de la Directiva 2007/36/CE del Parlament Europeu i del Consell, d'11 de juliol, sobre l'exercici de determinats drets dels accionistes de les societats cotitzades ha modificat la LSC. Pel que fa a les societats de capital, la reforma té per objecte la reducció del cost d'organització i funcionament, la seva modernització i la supressió d'algunes de les diferències més injustificades entre el règim de les societats anònimes i de les societats de responsabilitat limitada.

4. La societat anònima

4.1. Concepte i constitució

L'article 1.3 LSC estableix que, "en la societat anònima, el capital, que està dividit en accions, s'integra per les aportacions dels socis, que no responen personalment pels deutes socials".

Tradicionalment, la societat anònima s'ha considerat la societat capitalista per excel·lència, ja que, almenys teòricament, és la que menys rellevància dóna a les relacions personals entre els socis. Fruit d'una llarga evolució històrica, els seus orígens es remunten a l'edat moderna i a l'àmbit del que és públic, quan, per a emprendre les grans empreses marítimes i colonials, calia disposar de grans capitals superant les dificultats econòmiques i jurídiques que per a això presentava la societat col·lectiva. Així, les anomenades companyies colonials sorgeixen al segle XVII a la Gran Bretanya, Holanda i França. A Espanya apareixeran al segle XVIII, quan la Corona de Castella emprèn el comerç amb les Índies. L'objectiu d'aconseguir grans capitals s'assoleix amb la divisió del capital en parts alíquotes, denominades accions. L'escàs valor de cada acció, unit a la responsabilitat limitada dels socis, fa atractiva aquest tipus de societat per al petit inversor, de manera que es pot aconseguir un capital abundant per mitjà del petit estalvi.

Aquestes societats han de tenir un **capital mínim** de seixanta mil euros i s'expressarà precisament en aquesta moneda (art. 4.2 LSC). Amb això es vol aconseguir que aquesta forma social només l'utilitzin societats d'una certa entitat. Es constitueixen mitjançant **escriptura pública** i inscripció d'aquesta en el **Registre Mercantil** (art. 20 LSC). Aquesta inscripció té caràcter constitutiu i sense ella no s'adquireix la personalitat jurídica de societat anònima. Aquesta inscripció, com és regla en el sistema registral mercantil, s'ha de publicar en el **Butlletí Oficial del Registre Mercantil** (art. 35 LSC).

Una vegada inscrita la societat anònima, la seva acció de nul·litat només es pot exercir per una sèrie de causes que estableix l'article 56 LSC. Encara que la Llei parla de nul·litat, el seu règim no es correspon amb el de la categoria de nul·litat dels negocis jurídics, ja que la sentència que declara la nul·litat no té efectes retroactius. Després d'aquesta sentència es liquida la societat com si hagués existit vàlidament a tots els efectes fins aquell moment (art. 57 LSC). Amb això es vol afavorir els tercers que hagin contractat amb la societat, ja que la nul·litat dels actes duts a terme seria normalment molt més perjudicial, i per això se'ls considera subsistents.

Les societats de capital poden tenir una pàgina web corporativa –en el cas de les societats cotitzades és obligatòria. La seva creació l'ha d'acordar la junta general i ha de figurar expressament en l'ordre del dia de la convocatòria. Aquest acord s'ha de fer constar en el Registre Mercantil i s'ha de publicar en el BORME, moment a partir del qual les insercions que faci la societat en la pàgina web esmentada tenen efectes jurídics. Els estatuts socials poden exigir que, abans de la seva constància en el Registre Mercantil, aquests acords es notifiquin individualment a cada un dels socis. Llevat de disposició estatutària en contra, la modificació, el trasllat o la supressió de la pàgina web és competència de l'òrgan d'administració.

La societat ha de garantir la seguretat de la seva pàgina web, l'autenticitat dels documents que s'hi publiquen i que s'hi pugui accedir gratuïtament amb possibilitat de baixar i imprimir el que s'hi ha inserit. La càrrega de la prova del

Reial decret llei 13/2010

El Reial decret llei 13/2010, de 3 de desembre, d'actuacions en l'àmbit fiscal, laboral i liberalitzadores per a fomentar la inversió i la creació d'ocupació, regula en l'article 5 la constitució de societats mercantils de capital per via telemàtica i dóna nova redacció de l'article 35 de la LSC, que ara estableix: "Una vegada inscrita la societat en el Registre Mercantil, el registrador mercantil ha de remetre per a la seva publicació, de manera telemàtica i sense cap cost addicional, al *Butlletí Oficial del Registre Mercantil*, les dades relatives a l'escriptura de constitució que es determinin per reglament".

Nota

La no-expressió en els estatuts de la xifra del capital social és causa de nul·litat de la societat (art. 56.f) LSC).

fet de la inserció i de la data en què hagi tingut lloc correspon a la societat. Els administradors tenen el deure de mantenir el que s'ha inserit en la pàgina web durant el termini exigint per la llei, i han de respondre solidàriament entre si i amb la societat davant dels socis, creditors, treballadors i tercers dels perjudicis causats per la interrupció temporal de l'accés a aquesta pàgina, llevat que la interrupció es degui a un cas fortuït o de força major.

Les comunicacions entre la societat i els socis, incloent-hi la remissió de documents, sol·licituds i informació, es poden fer per mitjans electrònics, sempre que aquestes comunicacions hagin estat acceptades pel soci. La societat, a través del web corporatiu, ha d'habilitar el corresponent dispositiu de contacte amb la societat que permeti acreditar la data indubtable de la recepció i el contingut dels missatges electrònics intercanviats entre socis i societat (art. 11 bis, ter i *quater* LSC).

En l'etapa constitucional cal distingir el que és l'**escriptura social**, el pacte constitutiu de les parts que ha de contenir les mencions que exigeix l'article 22 LSC i que s'ha d'elevat a escriptura pública, i els **estatuts**, en què s'estableixen les regles que regiran el funcionament de la societat anònima (art. 23 LSC). En l'escriptura s'han de fer constar els estatuts, però aquella excedeix aquests tant pel que fa al contingut com al seu propi concepte. En l'escriptura i en els estatuts es poden incloure, a més, tots els pactes i condicions que els socis fundadors considerin convenient establir, sempre que no s'oposin a les lleis ni contradiguin els principis configuradors de la societat anònima (art. 28 LSC).

1. En l'escriptura de constitució de qualsevol societat de capital s'han d'incloure, almenys, les mencions següents:

- a) La identitat del soci o socis.
- b) La voluntat de constituir una societat de capital, amb elecció d'un tipus social determinat.
- c) Les aportacions que cada soci dugui a terme o, en el cas de les anònimes, s'hagi obligat a dur a terme, i la numeració de les participacions o de les accions atribuïdes a canvi.
- d) Els estatuts de la societat.
- e) La identitat de la persona o persones que s'encarreguin inicialment de l'administració i de la representació de la societat.

2. Si la societat és de responsabilitat limitada, l'escriptura de constitució ha de determinar la manera concreta en què inicialment s'organitza l'administració si els estatuts preveuen diferents alternatives.

3. Si la societat és anònima, l'escriptura de constitució ha d'expressar a més la quantia total, almenys aproximada, de les despeses de constitució, tant de les que ja s'han satisfetes com de les merament previstes fins a la inscripció (art. 22 LSC).

En els estatuts que han de regir el funcionament de les societats de capital s'ha de fer constar:

- a) La denominació de la societat.
- b) L'objecte social, determinant les activitats que l'integren.
- c) El domicili social.
- d) El capital social, les participacions o les accions en què es divideixi, el seu valor nominal i la seva numeració correlativa.

Si la societat és de responsabilitat limitada, ha d'expressar el nombre de participacions en què es divideix el capital social, el valor nominal d'aquestes, la seva numeració correlativa

Nota

L'article 11 bis de la LSC preveu la creació d'una seu electrònica per a les societats de capital. Aquesta creació d'una pàgina web corporativa l'ha d'acordar la junta general i aquest acord s'ha d'inscriure en el Registre Mercantil o bé ser notificada a tots els socis.

La supressió i el trasllat de la pàgina web de la societat la pot acordar l'òrgan d'administració, llevat de disposició estatutària en contra. Els administradors han de provar la certesa del fet de la inserció de continguts a la web i de la data en què es van fer (art. 11 bis LSC).

i, si són desiguals, els drets que cada una atribueix als socis i a la quantia o l'extensió d'aquests.

Si la societat és anònima, ha d'expressar les classes d'accions i les sèries, si n'hi ha; la part del valor nominal pendent de desemborsament, i també la forma i el termini màxim en què s'ha de satisfer, i si les accions estan representades per mitjà de títols o per mitjà d'anotacions en compte. Si es representen per mitjà de títols, s'ha d'indicar si són les accions nominatives o al portador i si es preveu l'emissió de títols múltiples.

e) La manera o maneres d'organitzar l'administració de la societat, el nombre d'administradors o, almenys, el nombre màxim i el mínim, així com el termini de durada del càrrec i el sistema de retribució, si en tenen.

En les societats comanditàries per accions s'ha d'expressar, a més, la identitat dels socis col·lectius.

f) La manera que tenen els òrgans col·legiats de la societat de deliberar i adoptar els acords (art. 23 LSC).

Hi ha dues formes de fundació: la **simultània** i la **successiva**; però, de fet, sempre es procedeix per la via de la fundació simultània. Aquesta es caracteritza perquè el pacte de tots els fundadors es realitza en només un acte, tots ells es coneixen per endavant i constitueixen la societat perquè entre ells en tenen prou per a cobrir el capital. És el supòsit més comú.

L'escriptura de constitució de les societats de capital ha de ser atorgada per tots els socis fundadors, tant si són persones físiques com jurídiques, per si mateixes o per mitjà d'un representant, els quals han d'assumir la totalitat de les participacions socials o subscriure la totalitat de les accions (art. 21 LSC).

La fundació successiva s'ha d'emprar quan es projecti realitzar una promoció pública de la subscripció d'accions per qualsevol mitjà de publicitat o mitjançant l'actuació d'un intermediari financer (art. 41 LSC). Els promotors en aquesta modalitat de fundació busquen els futurs socis que desemborsaran el capital i assumiran les accions.

"Els fundadors (i promotors en la fundació successiva) de la societat es poden reservar drets econòmics especials sempre que el seu valor en conjunt no superi el deu per cent dels beneficis nets obtinguts segons balanç, una vegada deduïda la quota destinada a la reserva legal i que la seva durada no excedeixi els deu anys" (art. 27 LSC).

4.2. Les accions

Les accions de la societat anònima s'estudien tradicionalment diferenciant-hi tres aspectes o funcions: l'acció representa una part alíquota del capital, confereix al seu titular un conjunt de drets i és un títol valor de participació social. Seguint aquesta divisió, estudiarem els aspectes rellevants de l'acció. Al costat d'això, també ens aturarem en els diferents drets reals que es poden constituir sobre les accions i en el règim d'adquisició per la societat de les seves pròpies accions.

4.2.1. L'acció com a part del capital

Les accions representen **parts alíquotes del capital social**, de manera que el resultat de multiplicar el nombre d'accions pel seu valor nominal ha de ser igual a la xifra de capital social. És per això que el règim del capital social de la societat anònima va unit inseparablement al de les accions, i una modificació del capital implica un augment o una reducció del nombre d'accions o del seu valor nominal.

Capital social

El capital social és una xifra que roman invariable al llarg de la vida de la societat, llevat que, per acord de la junta, s'augmenti o es redueixi.

Es diu que les accions tenen **tres valors diferents** que no necessàriament s'han de correspondre: el valor nominal, el valor de mercat i el valor comptable. El **valor nominal** és el valor fixat com a part del capital social i sempre és el mateix (llevat que es modifiqui mitjançant un acord de la junta general en supòsits de modificació del capital). En canvi, el **valor de mercat** depèn de la bona o mala marxa de la societat. Quant al **valor comptable**, és el resultat de dividir el patrimoni net comptable entre el nombre d'accions.

El valor de mercat de l'acció es determina per la llei del mercat. Si la societat va bé i reparteix bons dividends, el titular de l'acció demanarà per aquesta un preu superior al valor nominal, ja que sap que l'hi oferiran. Les societats que cotitzen a la borsa sovint assoleixen un preu de cotització quaranta o cinquanta vegades superior al valor nominal, que, com diem, roman inalterable durant la vida de la societat (llevat d'augment o reducció de capital que afecti el valor nominal). Per la mateixa raó, quan s'emeten noves accions com a conseqüència de l'augment del capital, el valor de subscripció és molt superior al valor nominal (es paga l'anomenada prima d'emissió). Quant al valor comptable, no depèn, òbviament, del mercat (que sovint paga per una acció molt més que el valor que té segons la comptabilitat de la societat, perquè s'espera que el valor pujarà encara més en el futur).

Els conceptes de **capital social** i **patrimoni** obeeixen a realitats econòmiques i jurídiques diferents. La xifra de capital, tal com hem assenyalat, és inalterable (llevat que es modifiquin els estatuts) i suposa una xifra teòrica. Indica als tercers quina és la capacitat econòmica teòrica de la societat: els recursos que necessita per a dur a terme l'explotació de la seva activitat i el patrimoni de què disposa inicialment. En aquest sentit, com més capital, més solvent es mostra la societat, ja que al principi neix amb un patrimoni almenys igual a la xifra de capital. En canvi, el patrimoni el constitueixen els béns i drets efectius dels quals és titular la societat, una vegada deduïts els seus deutes. El patrimoni varia així que la societat realitza la seva activitat i constitueix la verdadera i real garantia dels creditors. Davant d'aquests no es respon amb el capital, que és una xifra teòrica, sinó amb el patrimoni efectiu en aquell moment.

I per això la llei busca que s'igualin les xifres de patrimoni i capital i a aquest efecte estableix una sèrie de mesures: la subscripció total de les accions assegura que, en néixer la societat, el patrimoni sigui, almenys, igual a la xifra de capital; el règim d'adquisició d'accions pròpies evita que no ingressin actius en la societat en subscriure amb càrrec el propi patrimoni; es prohibeixen les aportacions que consisteixin en treball o serveis; si el patrimoni es redueix a menys de la meitat del capital, cal dissoldre la societat, llevat que es redueixi el capital, etc. Amb això es busca que aquesta xifra teòrica de capital, que és la garantia inicial i teòrica del creditor, es correspongui amb la garantia real, i s'evitin les falses aparences d'una societat amb un capital elevat però un patrimoni molt disminuït. De tota manera, aquesta funció "clàssica" del capital com a xifra de garantia i retenció és força criticada, ja que no ha aconseguit complir una funció de capitalització real de la societat.

El **capital social** de la societat anònima ha d'estar **íntegrament subscrit** (distribuït entre tots els socis) i **desemborsat en una quarta part** almenys, el valor nominal de cada una de les accions en el moment d'atorgar l'escriptura de constitució de la societat o d'execució de l'augment del capital social (art. 79 LSC).

Les aportacions que el soci faci a la societat, que s'entenen fetes a títol de propietat, llevat que expressament s'estipuli una altra cosa, poden ser de diners (**aportacions dineràries**) o de tot tipus de béns o drets patrimonials valorables econòmicament (**aportacions no dineràries**); se n'exclouen expressament les prestacions de treball i els serveis (art. 58 LSC).

No obstant això, en els estatuts es pot establir amb caràcter obligatori per a tots o alguns accionistes **prestacions accessòries** diferents de les aportacions de capital sense que puguin formar part del capital de la societat. Les prestacions accessòries poden consistir a donar (p. ex., béns, diners), fer (p. ex. dur a terme determinades tasques) o no fer (p. ex. no fer competència). Aquestes prestacions poden ser gratuïtes o retribuïdes (art. 86 LSC).

D'aquestes aportacions, es controla la realitat del seu desemborsament, és a dir, que realment s'aporten els diners o que el bé o dret que s'aporta val realment la quantitat que s'ha valorat per part de l'aportant. Així, quan s'aporten diners, s'hi ha d'adjuntar el certificat del dipòsit de les corresponents quantitats a nom de la societat en una entitat de crèdit que el notari incorporarà a l'escriptura, o se li ha de lliurar a aquest perquè el constitueixi a nom de la societat (art. 62.1 LSC). Les aportacions no dineràries han de ser objecte d'un informe elaborat per un o diversos experts independents amb competència professional, designats pel registrador mercantil del domicili social (art. 67.1 LSC), llevat que l'aportació consisteixi en valors mobiliaris que cotitzin a la borsa o un altre mercat regulat o en instruments del mercat monetari que es valoraran al preu mitjà ponderat al qual s'hagi negociat en l'últim trimestre anterior a la data de la realització efectiva de l'aportació (art. 69a LSC) o consisteixi en altres béns el valor raonable dels quals s'hagués determinat dins dels sis mesos anteriors a la data de la realització efectiva de l'aportació, per un expert independent amb competència professional no designat per les parts, de conformitat amb els principis i les normes de valoració generalment reconeguts per a aquests béns (art. 69.b TRSLC) o, quan en la constitució d'una nova societat per fusió o escissió un expert independent hagi elaborat un informe sobre el projecte de fusió o escissió, quan l'augment del capital social es realitzi amb la finalitat de lliurar les noves accions o participacions socials als socis de la societat absorbida o escindida i un expert independent hagi elaborat un informe sobre el projecte de fusió o escissió, o quan l'augment del capital social es realitzi amb la finalitat de lliurar les noves accions als accionistes de la societat que sigui objecte d'una oferta pública d'adquisició d'accions (art. 69, apartats *c*, *d* i *e* LSC, afegits per la Llei 1/2012).

Quan les aportacions no dineràries s'efectuïn sense l'informe dels experts independents, els administradors hauran d'elaborar un informe que descrigui l'aportació i n'indiqui, entre altres aspectes, el valor, l'origen d'aquesta valoració i, si escau, el mètode seguit per a determinar-la (art. 70 LSC). Quan el desemborsament s'efectuï totalment o parcialment mitjançant aportacions no dineràries, s'hi han d'expressar, a més, el seu valor i si els futurs desemborsaments s'efectuen en metàl·lic o en noves aportacions no dineràries (art. 80.1 LSC). El termini de desemborsament amb càrrec a aportacions no dineràries no pot excedir de cinc anys comptats des de la constitució de la societat o de l'acord d'augment del capital social (art. 80.2 LSC).

Moneda de les aportacions

Les aportacions dineràries s'han d'establir en euros. Si l'aportació és en un altre moneda, se n'ha de determinar l'equivalència en euros (art. 61 LSC).

Per a evitar que s'eludeixi el control de les aportacions no dineràries (p. ex. simulant que es fa una aportació dinerària, es ven a la societat el bé el control del qual es vol eludir i es cobreix amb el preu el desemborsament corresponent), la LSC estableix que les adquisicions de béns a títol onerós que faci la societat des de l'atorgament de l'**escritura de constitució** o de transformació en aquest tipus social i fins a **dos anys de la seva inscripció** en el Registre Mercantil, les ha d'**aprovar la junta general** si el seu import fós, almenys, la desena part del capital social, excepte que es tracti d'adquisicions compreses en les operacions ordinàries de la societat o que es verifiquin en una borsa de valors o subhasta pública (art. 72 LSC).

Nota

Els fundadors de la societat anònima responen solidàriament davant la societat, els accionistes i els tercers de la realitat de les aportacions socials i de la valoració de les no dineràries (art. 77 LSC).

Com s'ha assenyalat, la llei exigeix al soci subscriptor d'accions que desemborsi, almenys, una quarta part del valor d'aquestes. La part no desemborsada es denomina "dividends passius", i els estatuts n'han d'establir el règim del pagament. En cas de demora en aquest desemborsament, l'accionista morós veu suspesos els seus drets de vot, de participació en dividends i de subscripció preferent (art. 83 LSC).

4.2.2. L'acció com a conjunt de drets

La llei estableix una sèrie de drets mínims que ha de conferir cada acció. Seguint l'ordre de la llei (art. 93 LSC), són els següents:

a) El dret a participar en el **repartiment de beneficis** i en el **patrimoni resultant de la liquidació** quan aquesta es dugui a terme. És el principal atractiu de l'accionista, juntament amb la possibilitat de poder alienar l'acció per a recuperar (o guanyar o perdre) el que va pagar per aquesta.

b) El dret de **subscripció preferent**, que implica que, quan la societat emeti noves accions (augmentant el capital) o obligacions convertibles en accions, l'accionista té dret a comprar un nombre d'aquestes accions o obligacions proporcional al valor nominal de les accions de les quals ja sigui titular. D'aquesta manera, pot continuar conservant en el nou capital la mateixa proporció de participació que tenia abans de l'ampliació.

Aquest dret és titularitat tant d'accionistes com de titulars d'obligacions convertibles, ja que aquests, en un moment donat, es poden convertir en accionistes. Per aquesta mateixa raó, es té dret de subscripció tant d'accions com d'obligacions convertibles, ja que aquestes, en els moments fixats, es poden convertir en accions a voluntat de l'obligacionista.

c) El dret d'**assistir i votar** en les juntes generals i el d'**impugnar els acords socials**. El dret de vot sempre ha de ser proporcional al valor nominal (si, p. ex., una acció d'una determinada societat té deu euros de valor nominal i atorga un vot, una de vint euros de valor nominal ha d'atorgar dos vots). L'acció amb valor nominal més baix donarà lloc a un vot. No obstant això, els estatuts poden exigir la possessió d'un nombre mínim d'accions per a assistir a la junta general, sense que, en cap cas, pugui ser superior a l'u per mil del capital social. També poden establir el nombre màxim de vots que pot emetre un mateix accionista o societats pertanyents a un mateix grup (art. 188 LSC). El dret de vot permet l'actuació de tots els socis en la formació de la voluntat social. No obstant, existeix la figura de les accions sense vot, que no tenen el dret de vot però atorguen més drets econòmics (arts. 98 y ss LSC), i que a la pràctica no s'ha utilitzat.

La cessió de drets polítics entre socis no és oposable a la societat (RDGRN 9.12.1997).

d) Finalment, el **dret d'informació** és un dret relativament limitat, ja que no implica que el soci pugui demanar tota la informació que vulgui. En principi, s'exerceix amb la possibilitat de consultar fins al setè dia abans de la celebració de la junta general els documents relatius a aquesta, i durant la celebració de la junta general poden sol·licitar verbalment les informacions o aclariments que considerin convenients sobre els assumptes compresos en l'ordre del dia. Si no és possible satisfer el dret de l'accionista en aquell moment, els administradors estan obligats a facilitar aquesta informació per escrit dins els set dies següents al de l'acabament de la junta (art. 197.1 i 2 LSC).

El dret d'informació de l'article 93.d és de caràcter genèric i no justifica una impugnació general (STS 27.03.2009).

Les accions són de la mateixa classe quan atorguen els mateixos drets: ordinàries, privilegiades, sense vot. Dins d'una classe hi pot haver diferents sèries d'accions, i totes les accions de la mateixa sèrie han de tenir el mateix valor nominal (art. 94.2 LSC).

Les **accions privilegiades** són les que atorguen més drets que les ordinàries. Per a la seva creació, s'exigeixen els mateixos requisits que per a la modificació d'estatuts. En tot cas, aquest privilegi no pot ser un dret de percebre un interès, ni alterar la proporció entre el valor nominal i el dret de vot o el dret de subscripció preferent (art. 96 LSC). Si consisteix en el dret a obtenir un dividend preferent, la societat està obligada a acordar el repartiment del dividend si hi ha beneficis distribuïbles (art. 95.2 LSC).

Nota

Els administradors estan obligats a proporcionar la informació sol·licitada llevat dels casos en què, segons el parer del president, la publicitat de la informació sol·licitada perjudiqui l'interès social. No és podrà denegar la informació quan la sol·licitud tingui el suport d'accionistes que representin, almenys, el vint i cinc per cent del capital social. Els estatuts podran fixar un percentatge menor, sempre que sigui superior al cinc per cent del capital social (art. 197.3 i 4 LSC).

4.2.3. L'acció com a valor mobiliari

Les accions poden estar representades mitjançant títols (títols valor de participació social), però també mitjançant anotacions en compte i, en tots dos casos, tindran la consideració de valors mobiliaris (art. 92.1 LSC). Aquesta última modalitat de representació es regeix per les regles del mercat de valors i representa un canvi del concepte de títol valor, ja que ja no existeix un títol material en el qual es plasmin els drets, sinó un simple assentament comptable, no susceptible de possessió ni lliurament material.

Les accions representades per mitjà de títols poden ser nominatives o al portador; però han de ser necessàriament nominatives mentre no hagi estat desemborsat enterament el seu import, quan la seva transmissibilitat estigui subjecta a restriccions, quan comportin prestacions accessòries o quan ho exigeixi alguna norma especial. Per a la seva transmissió regeixen les regles generals: les nominatives es transmeten per endós i les que són al portador, pel simple lliurament. La transmissió de les accions anotades en compte s'ha de fer sempre mitjançant una transferència comptable (canvi en el registre comptable). En principi, la transmissió d'accions és lliure, però els estatuts poden imposar restriccions a la transmissió d'accions sempre que aquestes siguin nominatives, si bé en cap moment no la poden impedir. Si la transmissibilitat de les accions es condiciona a l'autorització prèvia de la societat, els estatuts han d'esmentar les causes que permetin denegar-la (arts. 113 i ss. LSC).

L'anònima és una societat "oberta", a la qual és indiferent la personalitat concreta dels seus socis. Però en certs casos, societats anònimes petites poden tenir interès que no entri qualsevol persona nova com a soci, i per això imposen restriccions a la transmissió de les seves accions. Les societats que cotitzen a la borsa no poden imposar cap tipus de restricció. De fet, la realitat ensenya que la gran majoria de les societats anònimes espanyoles –llevat de les cotitzades– són societats els estatuts de les quals contenen clàusules limitadores de la transmissibilitat lliure de les accions.

4.2.4. L'acció com a objecte de drets reals

Les accions poden ser objecte de drets reals, que recauen sobre l'exercici del dret de l'accionista. La LSC regula els supòsits de copropietat d'accions, usdefruit d'accions i penyora i embargament d'accions (els articles 126 i ss.).

En el cas d'usdefruit d'accions, el nu propietari continua sent el soci i continua exercint els drets polítics, però dels drets econòmics en gaudeix l'usufructuari. El dret als dividendes de l'usufructuari es limita als acordats durant el temps de l'usdefruit, encara que se satisfacin posteriorment.

Quant a la penyora d'accions, el soci continua sent el propietari, i el dret del creditor es limita a poder fer la venda forçosa en l'acció en cas d'impagament del deute garantit.

4.2.5. Negocis sobre accions pròpies (autocartera)

La societat no pot adquirir les seves pròpies accions, i això es deu a dues raons fonamentals. La primera és de caràcter polític: la voluntat de la societat no es veuria formada pels interessos dels accionistes, sinó que hi influiria la societat mateixa en votar com a titular d'accions. Amb això, en comptes de

Llibre registre d'accions nominatives

Les accions nominatives han de constar en un llibre registre que ha de portar la societat, en el qual s'han d'inscriure les transferències successives de les accions, amb expressió del nom, cognoms, raó o denominació social, si escau, nacionalitat i domicili dels titulars successius, com també la constitució de drets reals i altres gravàmens sobre aquelles. La societat només reputa accionista qui està inscrit en aquest llibre (art. 116 LSC).

buscar l'interès dels accionistes, es podria actuar en un sentit oposat. La segona raó és de caràcter econòmic: en subscriure la societat les seves pròpies accions, no ingressaria diners efectius de terceres persones com a conseqüència del desemborsament del capital, sinó diners de la societat mateixa, amb la qual cosa aquesta no s'enriquiria.

Hi ha dos tipus d'adquisició d'accions pròpies per part d'una societat: l'originària i la derivativa. L'**originària** es refereix a la subscripció, és a dir, a l'adquisició d'accions en el moment que es constitueix la societat, i està **prohibida** tant respecte a les accions pròpies com a les emeses per la seva societat dominant (art. 134 LSC).

Les accions subscrietes que infringeixin aquesta prohibició són propietat de la societat subscriptora. No obstant això, quan es tracti d'accions pròpies, l'obligació de desemborsar recau solidàriament sobre els socis fundadors o els promotors i, en cas d'augment del capital social, sobre els administradors. Si es tracta de subscripció d'accions de la societat dominant, l'obligació de desemborsar recau solidàriament sobre els administradors de la societat adquirent i els administradors de la societat dominant (art. 136 LSC).

L'adquisició **derivativa** d'accions pròpies o de la societat dominant és la que té lloc respecte a accions ja subscrietes. En els comptats supòsits en què es permet, els drets polítics d'aquestes queden en suspens, els drets econòmics s'atribueixen proporcionalment als altres accionistes i s'ha de constituir una reserva indisponible igual al valor de les accions pròpies adquirides. El conjunt d'accions pròpies s'anomena "autocartera", i no pot excedir el 20% del capital subscript (art. 146.2 LSC).

Els supòsits de lliure adquisició s'estableixen en l'**article 144 LSC**. Normalment són supòsits en què no es presenten els problemes apuntats (p. ex., accions adquirides a títol gratuït o per conseqüència de la reducció de capital) o sí que es presenten però amb menys rellevància (accions ja desemborsades, accions que formen part d'un patrimoni adquirit a títol universal, etc.). La LSC també preveu les adquisicions derivatives condicionades (**art. 146 LSC**) i permet l'adquisició quan la junta general l'autoritzi, i no produïxi l'efecte que el patrimoni net sigui inferior a l'import del capital social més les reserves legalment o estatutàriament indisponibles.

4.3. Òrgans socials

Els òrgans de la societat anònima són dos: la **junta general**, que és l'òrgan **deliberant i de decisió**, i els **administradors**, que constitueixen l'**òrgan d'execució**. De la comprovació de la veracitat dels comptes i de portar-los correctament s'encarreguen els auditors de comptes, però no són per si mateix un òrgan de la societat. La idea bàsica és que la junta general decideix i l'òrgan d'administració executa. Però aquesta separació de funcions poques vegades es dona en la gran societat anònima, dominada sovint per uns quants socis majoritaris que controlen l'actuació de l'òrgan d'administració.

4.3.1. Junta general

La junta general és la reunió de tots els socis per a decidir sobre l'actuació de la societat. La LSC la regula en els articles 159 i ss.

Les juntes generals poden ser ordinàries o extraordinàries, i les han de convocar els administradors i, si escau, els liquidadors de la societat. La junta general ordinària s'ha de reunir necessàriament dins els sis primers mesos de cada exercici per a censurar la gestió social, aprovar, si escau, els comptes de l'exercici anterior i resoldre sobre l'aplicació del resultat (art. 164.1 LSC). La junta general es convoca mitjançant un anunci publicat a la pàgina web de la societat, si aquesta ha estat creada, inscrita i publicada en els termes que preveu l'article 11 bis LSC. Altrament, la convocatòria s'ha de publicar en el *Butlletí Oficial del Registre Mercantil* i en un dels diaris de més circulació a la província en què estigui situat el domicili social. No obstant això, els estatuts poden establir que la convocatòria es realitzi per qualsevol procediment de comunicació individual i escrita, que asseguri la recepció de l'anunci per part de tots els socis en el domicili designat a aquest efecte o que consti en la documentació de la societat. En el cas de socis que resideixin a l'estranger, els estatuts poden preveure que només seran individualment convocats si han designat un lloc del territori nacional per a notificacions. Els estatuts també poden establir mecanismes addicionals de publicitat als que preveu la llei i imposar a la societat la gestió telemàtica d'un sistema d'alerta als socis dels anuncis de convocatòria inserits en el web de la societat (art. 173 LSC).

La convocatòria ha d'expressar el nom de la societat, la data i l'hora de la reunió, l'ordre del dia, en el qual figuraran els assumptes a tractar i el càrrec de la persona o persones que facin la convocatòria (art. 174 LSC). Entre la convocatòria i la data prevista per a dur a terme la reunió hi ha d'haver un termini, com a mínim, d'un mes, que en els casos de convocatòria individual a cada soci es computa a partir de la data en què s'hagi remès l'anunci a l'últim d'ells (art. 176 LSC). En l'anunci de la convocatòria de les societats anònimes, es pot fer constar, així mateix, la data en què, si escau, es reunirà la junta en segona convocatòria. Entre la primera i la segona reunió hi ha d'haver, almenys, un termini de vint hores. Si la junta general degudament convocada, sigui quina sigui la classe, no es pogués celebrar en primera convocatòria ni s'ha previst en l'anunci la data de la segona, la celebració d'aquesta haurà de ser anunciada, amb el mateix ordre del dia i els mateixos requisits de publicitat que la primera, dins dels quinze dies següents a la data de la junta no celebrada i amb almenys deu dies d'antelació a la data fixada per a la reunió (art. 177 LSC).

També es poden celebrar en qualsevol moment juntes extraordinàries (que tractin assumptes diferents dels de la junta ordinària art. 165 LSC) per a decidir sense esperar la junta general ordinària.

La junta general extraordinària la convoquen els administradors en la data que estimin convenient per als interessos socials (art. 167 LSC), però també la poden sol·licitar els socis que representin un 5% del capital social. Si no es convoca en el termini establert la junta ordinària o no es compleix la petició dels socis, es pot acudir al jutge de primera instància perquè sigui ell qui convoqui (arts. 168 i 169 LSC). D'aquesta manera, es vol evitar que la convocatòria quedi a les mans dels administradors que puguin evitar la censura de la seva gestió.

Nota

La junta general ordinària és vàlida encara que es convoqui o tingui lloc fora de termini (art. 164.2 LSC).

També existeix l'anomenada **junta universal**, que s'entén convocada i vàlidament constituïda per a tractar qualsevol assumpte sempre que hi sigui present o representat tot el capital social i els assistents acceptin **per unanimitat** la celebració de la junta. La junta universal es pot reunir en qualsevol lloc del territori nacional o de l'estranger (art. 178 LSC).

Per a poder prendre una decisió en la junta, es requereix l'assistència prèvia d'un mínim de capital social o *quòrum*. I aquestes decisions s'adopten també per capital social, no per caps. El règim de quòrums i majories necessaris per a poder celebrar la junta l'estableixen els articles 193, 194 i 201 LSC. L'article 193 s'aplica quan les decisions que s'hagin d'adoptar en la junta (ordinària o extraordinària) no comportin una modificació dels estatuts i així el quòrum en primera convocatòria s'aconsegueix quan els accionistes que hi són presents o hi estan representats tinguin almenys el 25% del capital subscrit amb dret de vot. Els estatuts poden fixar un quòrum superior. En segona convocatòria és vàlida la constitució de la junta sigui quin sigui el capital concurrent a aquesta, llevat que els estatuts fixin un quòrum determinat, que, necessàriament, ha de ser inferior al d'aquells que s'hagin establert o que exigeixi la llei per a la primera convocatòria. La decisió s'adopta per majoria de vots dels accionistes presents o representats.

L'article 194 s'aplica per a supòsits en què la decisió implica una modificació dels estatuts. Així, perquè la junta general ordinària o extraordinària pugui acordar vàlidament l'augment o la reducció del capital i qualsevol altra modificació dels estatuts socials, l'emissió d'obligacions, la supressió o la limitació del dret d'adquisició preferent de noves accions, i la transformació, la fusió, l'escissió o la cessió global d'actiu i passiu i el trasllat de domicili a l'estranger, és necessari, en primera convocatòria, la concurrència d'accionistes presents o representats que tinguin almenys el cinquanta per cent del capital subscrit amb dret de vot. En segona convocatòria n'hi ha prou amb la concurrència del 25% del capital esmentat, però si es presenten accionistes que representin menys del 50% del capital subscrit amb dret a vot, aquests acords s'han d'adoptar amb el vot favorable dels dos terços del capital present o del representat en la junta. Els estatuts socials poden elevar els quòrums i les majories previstos (art. 201 LSC).

Assistència telemàtica

Les societats anònimes poden preveure en els estatuts la possibilitat d'assistir a la junta per mitjans telemàtics que garanteixin degudament la identitat del subjecte. En aquest cas, en la convocatòria han de constar els terminis, formes i maneres d'exercici dels drets dels accionistes previstos pels administradors per a permetre el transcurs ordenat de la junta (art. 182 LSC).

Dret de vot

En la societat anònima no es poden crear accions que de manera directa o indirecta alterin la proporcionalitat entre el valor nominal de l'acció i el dret de vot. El que sí que poden fer els estatuts és fixar amb caràcter general el nombre màxim de vots que poden emetre un mateix accionista, les societats pertanyents a un mateix grup o els que actuïn de manera concertada amb els anteriors (art. 188 LSC).

Taula 1. Art. 93

Art. 93 (acords que no modifiquen els estatuts):	Quòrum	Decisió
Aprovació de comptes. Repartiment de beneficis. Nomenament i cessació de l'administrador i liquidador.		
1a. convocatòria	25% de capital subscrit amb dret a vot.	Majoria de capital assistent (meitat + 1).
2a. convocatòria	No n'hi ha.	Majoria de capital assistent (meitat + 1).

Taula 2. Art. 194

Art. 194 (acords que modifiquen els estatuts):	Quòrum	Decisió
Augment o reducció del capital. Emissió d'obligacions. Supressió o limitació del dret d'adquisició preferent. Transformació, fusió, escissió o cessió global d'actiu i passiu. Trasllat de domicili a l'estranger.		
1a. convocatòria	50% de capital subscrit amb dret a vot.	Majoria de capital assistent (meitat + 1).
2a. convocatòria	25% de capital subscrit amb dret a vot.	Si hi assisteix el 50% o més del capital social: majoria de capital assistent . Si hi assisteix entre el 25% i el 49% del capital social: 2/3 de capital assistent .

Els acords de la junta general són impugnables si van contra la llei, s'oposen als estatuts o lesionen, en benefici d'un o diversos accionistes o de tercers, els interessos de la societat (art. 204.1 LSC).

Els acords contraris a la llei són nuls, i els poden impugnar en el termini d'un any (llevat dels que siguin contraris a l'ordre públic, cas en què l'acció no prescriu) tots els accionistes, administradors o qualsevol tercer amb un interès legítim. Els altres acords impugnables són anul·lables. L'acció prescriu al cap de quaranta dies i la poden exercir els accionistes assistents que van fer constar en acta la seva oposició a l'acord, els absents, els privats il·legítimament del vot i els administradors (art. 204 a 206 LSC).

La LSC es basa en el principi democràtic de seguir la voluntat de la majoria. Tanmateix, arbitra una sèrie de mecanismes que intenten que els drets fonamentals dels socis no quedin impeditos per la voluntat dels socis majoritaris. Això es manifesta, principalment, en les regles imperatives (p. ex. pel que fa al contingut mínim dels drets), però també en certs supòsits concrets en què a les minories se'ls facilita la participació en la voluntat i en la gestió de la societat.

Es pot esmentar, a títol d'exemple, la possibilitat que una minoria (5% del capital) demani la convocatòria de la junta general; que els membres del consell d'administració puguin ser elegits mitjançant el sistema proporcional (art. 243.1 LSC); la petició d'un auditor de comptes (5% del capital) quan no es necessiti perquè la societat presenta balanç abreujat; la petició d'un interventor que fiscalitzi les operacions de liquidació (5% del capital), etc.

4.3.2. Administradors

És competència dels administradors la gestió i la representació de la societat (art. 209 LSC). Els administradors els elegeix la junta general (art. 214.1 LSC) i la seva designació és lliurement revocable (art. 223.1 LSC). Llevat de disposició contrària dels estatuts, no han de ser necessàriament accionistes (art. 212.2 LSC), cosa que s'adequa al caràcter capitalista de la societat anònima. Exerceixen el càrrec durant el termini que assenyalin els estatuts socials, que ha de ser igual per a tots ells i no pot excedir els sis anys (art. 221.2 LSC).

Dret d'assistència

Els estatuts poden exigir, respecte de totes les accions, sigui quina sigui la classe o sèrie, la possessió d'un nombre mínim per a assistir a la junta general sense que, en cap cas, el nombre exigint pugui ser superior a l'u per mil del capital social (art. 179.2 LSC).

Nota

El càrrec d'administrador és gratuït llevat que els estatuts estableixin el contrari (art. 217.1 TRSLC).

La retribució s'ha de fixar en els estatuts. Si consisteix en una participació en els guanys, ha de ser amb càrrec als beneficis líquids i després d'estar cobertes les atencions de la reserva legal i de l'estatutària i d'haver reconegut als accionistes un dividend del 4% o el tipus més alt que els estatuts hagin establert. Si consisteix en el lliurament d'accions, o de drets d'opció sobre aquestes, ha de figurar expressament en els estatuts, i la seva aplicació requereix un acord de la junta general (arts. 218.2 i 219.1 LSC).

El seu àmbit de representació és ampli i inclou tots els actes compresos en l'objecte social delimitat en els estatuts. Cap limitació a aquest àmbit no és vàlida davant tercers, fins i tot inscrita en el Registre Mercantil (art. 234.1 LSC). Així s'afavoreixen aquests tercers.

La societat ha de respondre fins i tot dels actes que ordinàriament s'entenguin compresos dins l'objecte social davant un tercer de bona fe que va actuar sense culpa greu, encara que n'estiguin exclosos pels estatuts. D'aquesta manera, la societat sempre queda obligada per l'actuació dels administradors en els termes esmentats. Es recolza així la seguretat del tràfic en el sentit que, en apoderar un administrador, es crea l'aparença que tindrà totes les facultats pròpies de l'objecte social; així, davant un tercer, aquesta aparença s'ha de fer efectiva.

Ara bé, encara que la limitació del poder no perjudica un tercer, si existeix aquesta limitació i l'administrador s'extralimita, el tercer pot exigir el compliment de l'acte a la societat, però després aquesta pot repetir contra l'administrador perquè ha infringit els límits del poder.

Juntament amb el deure d'administració diligent (art. 225 LSC), als administradors se'ls imposen altres deures: el de lleialtat i el de secret i una sèrie de prohibicions: la d'utilitzar el nom de la societat i d'invocar la condició d'administrador, la d'aprofitar oportunitats de negoci, la de competència i la d'intervenir en els acords o decisions relatius a operacions en les quals tinguin conflicte d'interessos (art. 226 a 232 LSC). En aquest context, s'ha aprovat un "codi de conducta" no obligatori, pensat sobretot per a societats que cotitzen, i que busca "moralitzar" l'actuació dels administradors de les grans companyies, amb la qual cosa afavoreix a més l'entrada d'administradors experts aliens als diversos grups d'accionistes.

D'acord amb l'article 236 LSC, "els administradors de dret o de fet com a tals, responen davant la societat, davant els accionistes i davant els creditors socials del dany que causin per actes o omissions contraris a la llei o als estatuts, o pels realitzats incumplint els deures inherents al desenvolupament del càrrec. Aquesta responsabilitat és solidària, excepte respecte als administradors que no van conèixer l'actuació il·lícita o van fer el possible per a evitar-la. L'**acció social de responsabilitat** la regula l'article 238 LSC. Té com a finalitat que la societat no quedi perjudicada pels actes negligents o dolosos dels administradors. Són diferents les accions que els socis i tercers perjudicats per aquesta actuació dels administradors poden exercir contra aquests (l'anomenada **acció individual de responsabilitat** de l'art. 241 LSC).

Els administradors de la societat anònima poden ser persones físiques o jurídiques (art. 212.1 LSC).

L'estructura de l'òrgan d'administració pot consistir en un administrador únic o en diversos d'ells. Si els administradors són diversos, la seva actuació pot ser de tipus diferents:

- a) cada administrador pot gaudir de plenes facultats de gestió i representació (administradors solidaris);
- b) poden actuar per unanimitat (administradors mancomunats, el límit legal dels quals és de dos);
- c) poden actuar mitjançant acords (consell d'administració). Si l'administració es confia conjuntament a més de dues persones, aquestes obligatòriament han de constituir l'anomenat "consell d'administració", que pren les decisions per majoria dels seus membres presents, sempre que a la reunió acudeixin, o hi estiguin representats, la meitat més un dels components (arts. 247.2 i 248.1 LSC). El consell pot delegar algunes de les seves funcions en "comissions executives", o en un o més "consellers delegats". El consell adopta les decisions per majoria, la qual cosa facilita la gestió social. És per això que la LSC impedeix el nomenament de més de dos administradors conjunts (penseu per exemple que poc àgil resultaria que set administradors haguessin d'adoptar acords per unanimitat).

"El que en tot cas no pot delegar aquest consell és la rendició de comptes i la presentació de balanços a la junta general, ni les facultats que aquesta concedeixi al consell, llevat que aquesta ho autoritzi expressament" (art. 249.2 LSC).

4.4. Comptabilitat

Els administradors tenen l'obligació de formular, en el termini màxim de tres mesos comptats a partir del tancament de l'exercici social, els comptes anuals, l'informe de gestió i la proposta d'aplicació del resultat (art. 253.1 LSC). Els comptes anuals comprenen el balanç, el compte de pèrdues i guanys, un estat que reflecteixi els canvis en el patrimoni net de l'exercici, un estat de fluxos d'efectiu i una memòria. Aquests documents formen una unitat i s'han de redactar amb claredat i mostrar la imatge fidel del patrimoni, de la situació financera i dels resultats de la societat (art. 254 LSC). Els comptes anuals els ha d'aprovar la junta general i s'han de dipositar al Registre Mercantil (arts. 272 i 279 LSC).

El balanç i el compte de pèrdues i guanys han de seguir l'estructura i regles de valoració de les partides dels articles 35 i següents del Codi de comerç.

Les societats més petites poden presentar **balanç abreujat**, en el qual no han de desglossar amb detall cada una de les partides si durant dos anys consecutius a la data de tancament de l'exercici es presenten, almenys, dues de les circumstàncies següents: el total de les partides de l'actiu no supera els 2.850.000 €; la xifra anual de negocis no supera els 5.700.000 €, i el nombre mitjà de treballadors ocupats no supera els cinquanta (art. 257 LSC).

Nota

En cas de ser nomenat administrador una persona jurídica, aquesta ha de designar una sola persona natural per a l'exercici permanent de les funcions pròpies del càrrec. La revocació del seu representant per la persona jurídica administradora no produeix efecte fins que no designi la persona que el substitueixi. Aquesta designació s'ha d'inscriure en el Registre Mercantil (art. 212 bis LSC).

Nota

Qualsevol persona pot obtenir informació del Registre Mercantil de tots els documents dipositats (art. 281 LSC).

La verificació dels comptes anuals correspon als **auditors de comptes**. Aquests han d'existir necessàriament, llevat que la societat pugui presentar balanç abreujat. Els nomena la junta general per un període de tres a nou anys i no els pot revocar abans que finalitzi el període inicial per al qual van ser nomenats, o abans que finalitzi cada un dels treballs per als quals van ser contractats una vegada finalitzat el període inicial, llevat que hi intervingui una causa justa (art. 264.3 LSC).

En el cas de societats amb balanç abreujat, que no necessiten una auditoria, els accionistes que representin un 5% del capital poden demanar al registrador mercantil el nomenament d'auditors per a un exercici social. D'aquesta manera es permet la claredat en els comptes fins i tot en societats que, pel seu escàs volum, no estiguin obligades a això.

Les funcions dels auditors de comptes són les de comprovar que els comptes anuals ofereixen una imatge fidel del patrimoni, de la situació financera i dels resultats de la societat, i la concordança de l'informe de gestió amb els comptes anuals de l'exercici (art. 268 LSC). Per a això elaboren un informe que conté les observacions sobre els comptes presentats pels administradors.

La societat anònima està obligada a fer una **reserva legal**. Això significa que una part dels beneficis de l'exercici (un 10% fins a assolir com a mínim el 20% del capital social) s'ha de reservar obligatòriament, i només es pot disposar d'aquests diners per a compensar pèrdues si no hi ha altres reserves disponibles (perquè les ha constituït voluntàriament la societat) suficients (art. 274 LSC). D'aquesta manera, la societat sempre disposa d'una quantitat líquida amb vista a assegurar més solvència davant els creditors, ja que aquests diners només poden ser utilitzats per a cobrir pèrdues. A més, la junta també pot acordar destinar altres parts del benefici a reserves voluntàries.

El repartiment de dividends als accionistes només es pot fer amb càrrec al benefici net de l'exercici o a reserves de lliure disposició, i és precís que el valor del patrimoni no sigui, ni quedi amb el repartiment, inferior al capital social (art. 273.2 LSC).

De manera que només una societat solvent pot repartir beneficis, ja que si no s'obliga a això, una societat insolvent podria perjudicar els creditors en repartir beneficis de l'any sense eixugar pèrdues d'anys anteriors.

4.5. Modificació d'estatuts

La modificació dels estatuts implica un canvi, de més o menys transcendència, de les normes que fins llavors regien la societat, i és per això que s'envolta d'una sèrie de cauteles. Qualsevol modificació requereix un informe dels administradors o, si escau, dels accionistes autors de la proposta, justificar la modificació i que en la convocatòria de la junta es facin constar amb claredat els punts que s'han de modificar i el dret que correspon a tots els accionistes d'examinar en el domicili social el text íntegre de la modificació proposada, de l'informe sobre aquesta i de demanar el lliurament o la tramesa gratuïta dels documents esmentats (arts. 286 i 287 LSC). A més, els quòdrums de constitució

Nota

Qualsevol modificació dels estatuts és competència de la junta general (art. 285 LSC).

requerits són més elevats que els dels acords ordinaris (regeixen el disposat en els arts. 194 i 201 LSC). La LSC regula una sèrie de supòsits especials de modificació en els articles 291 i ss. i en altres punts del seu articulat.

Així, requereixen el consentiment dels interessats les modificacions que impliquin noves obligacions per als accionistes i la creació, la modificació i l'extinció anticipada de l'obligació de fer prestacions accessòries. Quan la modificació consisteixi a restringir o condicionar la transmissibilitat de les accions nominatives, els accionistes afectats que no hagin votat a favor de l'acord no hi queden sotmesos durant un termini de tres mesos, comptats des de la publicació de l'acord en el *Butlletí Oficial del Registre Mercantil*. Perquè sigui vàlida una modificació estatutària que lesioni directament o indirectament els drets d'una classe d'accions, cal que hagi estat acordada per la junta general i per la majoria de les accions pertanyents a la classe afectada. Quan siguin diverses les classes afectades, és necessari l'acord separat de cada una. Finalment, llevat de disposició en contra dels estatuts, el canvi de domicili social, consistent en el seu trasllat dins el mateix terme municipal, no exigeix l'acord de la junta general i el poden acordar els administradors de la societat.

En tot cas, la modificació més important correspon a la del capital, ja que, com hem assenyalat, és la garantia teòrica de la societat; per això, el seu canvi incideix de manera especial sobre els accionistes i els mateixos creditors.

4.5.1. Augment del capital

Per a augmentar el capital es poden emetre noves accions, o bé elevar el valor nominal de les ja existents (art. 295.1 LSC). En tot cas, el nombre d'accions multiplicat pel seu valor nominal ha de ser igual a la xifra de capital.

En cas que s'emetin noves accions, com ja hem vist, els socis tenen preferència per a adquirir-les, i només les no adquirides per ells poden ser adquirides per tercers no socis. És per això que el soci pot adquirir l'acció (desemborsant-la) o vendre el seu dret de subscripció preferent a un tercer no soci o a un soci que vulgui adquirir més accions de les que proporcionalment li corresponguin (seran aquests qui les desemborsin). De manera que aquest dret té, en aquest sentit, un valor polític i un valor econòmic.

El dret de subscripció preferent se suprimeix quan l'augment del capital es deu a la conversió d'obligacions en accions, a l'absorció per una altra societat o a l'assumpció d'un patrimoni escindit d'una altra. També si l'acorda la junta general per l'interès de la societat (art. 308.1 LSC. Per exemple, perquè es vol que hi entri com a soci un empresari important).

El contravalor d'aquestes accions pot tenir una triple procedència: noves aportacions, transformació de beneficis o reserves disponibles, i compensació de crèdits. En el primer cas, l'augment del capital suposa un correlatiu augment del patrimoni (**augment efectiu**). En els altres dos casos, no; és per això que es parla d'**augment nominal** del capital.

En aquests casos, l'increment de capital no es correspon amb un increment real del patrimoni, ja que eren quantitats que ja tenia la societat (perquè les va reservar, les va guanyar o les va rebre prestades), encara que en un concepte comptable i jurídic diferent al del d'aportació social. El cas més típic d'increment de capital per compensació de crèdits és el que té lloc en el supòsit d'obligacions convertibles quan el titular de les obligacions decideix convertir-les en accions.

La llei permet que la junta general delegui en els administradors l'elecció de les dates en què s'hagi d'executar un acord d'augment ja pres per aquesta, o bé la possibilitat mateixa que els administradors prenguin l'acord (art. 297 LSC).

Aquest segon supòsit s'anomena **capital autoritzat**. Està justificat perquè els administradors tenen més llibertat per a actuar en l'ocasió propícia per a l'augment, mentre que l'actuació de la junta sempre és molt més lenta (convocatòria, assistència, deliberació, etcètera) i es presta menys a poder aprofitar conjuntures favorables. Com que suposa permetre als administradors un canvi important en l'estructura de la societat, té una sèrie de límits relatius a la quantia i al temps en què es pot exercir: el termini per a l'exercici d'aquesta facultat delegada no pot excedir un any, excepte en el cas de conversió d'obligacions en accions. Els augments no poden ser superiors, en cap cas, a la meitat del capital de la societat en el moment de l'autorització i s'han de fer mitjançant aportacions dineràries dins el termini màxim de cinc anys, que es compta des del dia de l'acord de la junta.

En cas que no se subscriuguin totalment totes les accions emeses per a l'augment, aquest queda sense efecte, llevat que la junta en què es va acordar hagi decidit que valdria l'augment parcial fins on arribessin les subscripcions.

I si queda sense efecte l'augment, els administradors ho han de publicar en el *Butlletí Oficial del Registre Mercantil* i, dins del mes següent a aquell en què hagi finalitzat el termini de subscripció, han de restituir els subscriptors o consignar al seu nom al Banc d'Espanya o a la Caixa General de Dipòsits les aportacions realitzades (art. 311 LSC).

4.5.2. Reducció de capital

Les raons que poden motivar una reducció del capital són bàsicament dues. La primera, que la societat estigui sobrecapitalitzada, és a dir, que no necessiti tant capital per a l'exercici adequat de la seva activitat social. Llavors, el lògic és que el redueixi, i així torni aportacions als socis que no són necessàries, o constitueixi o incrementi amb l'excedent reserves voluntàries, de manera que s'assegurin una liquiditat més elevada. La segona, que el patrimoni sigui molt més inferior que el capital social; en aquest cas, l'aparença de solvència de la societat no es correspon amb la seva realitat.

"La reducció del capital pot tenir per finalitat el restabliment de l'equilibri entre el capital i el patrimoni net de la societat disminuït a conseqüència de pèrdues, la constitució o l'increment de la reserva legal o de les reserves voluntàries o la devolució del valor de les aportacions. En les societats anònimes, la reducció del capital també pot tenir per finalitat la condonació de l'obligació de dur a terme les aportacions pendents." (Art. 317.1 LSC)

La LSC obliga a reduir capital quan el patrimoni hagi quedat reduït per sota dels dos terços de la xifra de capital i hagi passat un exercici social sense que es recuperi la diferència (art. 327).

La reducció es pot dur a terme disminuint el valor nominal de les accions amortitzant o agrupant el nombre necessari d'aquestes (art. 317.2 LSC).

En aquesta matèria, l'aspecte més important és el dret d'oposició dels creditors. A ells no els és indiferent la reducció, ja que pot suposar que la societat torni quantitats als socis i, per tant, s'empobreixi, amb la qual cosa té un patrimoni menor contra el qual poder actuar per a satisfer el seu crèdit. Si els creditors s'hi oposen, per a poder fer la reducció, la societat els ha de garantir el seu deute.

L'amortització

Amortitzar l'acció significa destruir-la i reduir proporcionalment el capital.

Nota

Agrupar significa 'bescanviar' diverses accions per una de nova.

S'hi poden oposar en el termini d'un mes els creditors el crèdit dels quals hagi nascut abans de la data de l'últim anunci de l'acord de reducció i no estigui adequadament garantit (art. 334.1 LSC).

Aquest dret d'oposició no hi és quan en la reducció no hi ha el perill assenyalat de devolució de quantitats als socis. Així, quan es redueix per a restablir l'equilibri entre patrimoni i capital (atès que l'empobriment ja existeix; no el causa la reducció), quan la reducció té com a finalitat constituir o incrementar la reserva legal (ja que no implica empobriment; la reserva legal, a més és indisponible excepte per a eixugar pèrdues) i quan es faci amb càrrec a beneficis o a reserves lliures o per via d'amortització d'accions adquirides per la societat a títol gratuït (art. 335 LSC).

4.6. Règim especial de la societat cotitzada

La LSC ha incorporat en el títol XIV la regulació de la societat anònima que cotitza en un mercat oficial de valors, la qual estava continguda fins ara en el títol X de la Llei 24/1988, de 28 de juliol, del mercat de valors. Ara el règim de les societats cotitzades queda contingut, d'una banda, en el Text refós, que recull els aspectes eminentment societaris, i, d'altra banda, en la Llei del mercat de valors, que conté la regulació del vessant financer d'aquest tipus de societats, presidida pel principi de transparència per a assegurar el bon funcionament dels mercats i la protecció a l'inversor. Les especialitats del règim d'aquestes societats són conseqüència del gran nombre de socis que tenen i de la importància econòmica que comporta la seva activitat, la qual cosa requereix més control i informació als socis i al mercat sobre aquestes. A més, els administradors també tenen deures especials dirigits a assegurar la seva actuació imparcial.

La societat cotitzada ha d'aprovar un reglament específic per a la junta general, que prevegi les matèries que incumbeixen aquesta (art. 512 LSC). El consell d'administració també ha de dictar un reglament de normes de règim intern i funcionament d'aquest (art. 528 LSC). Aquests reglaments es comuniquen a la Comissió Nacional del Mercat de Valors i s'inscriuen en el Registre Mercantil, per la qual cosa són objecte de la publicitat registral. D'altra banda, si un administrador sol·licita ser representant dels socis per a exercir el seu dret de vot en la junta general, no pot actuar com a tal representant en els punts de l'ordre del dia que tinguin a veure amb el mateix administrador (art. 526.1 LSC). A més, anualment s'ha d'emetre un informe de govern corporatiu amb mencions com l'estructura de propietat de la societat (accionistes significatius, relacions d'índole familiar que hi hagi entre ells, participació dels membres del consell en el capital de la societat, etcètera), l'estructura de la seva administració, les operacions realitzades amb els seus accionistes i administradors... (art. 116 LMV). Es pretén així donar transparència a l'actuació de la societat i que facin públics els fets rellevants. S'hi uneix que tota societat cotitzada ha de disposar d'una pàgina web per a atendre l'exercici del dret d'informació del soci i per a difondre informació rellevant (art. 539.2 LSC).

D'altra banda, des de 1998, les societats cotitzades poden emetre **accions rescatables**; que són les que poden ser rescadades (és a dir, destruïdes o amortitzades, amb la consegüent reducció de capital) a voluntat de la societat, del titular d'aquestes o de tots dos (art. 500 i 501 LSC).

Llei 2/2011

La Llei 2/2011, de 4 de març, d'economia sostenible ha fet una nova redacció de l'article 497 de LSC, precepte que obliga les entitats que han de portar els registres dels valors representats per mitjà d'anotacions en compte a comunicar a la societat emissora, en qualsevol moment que ho sol·liciti, les dades necessàries per a la identificació dels accionistes, incloent-hi les adreces i els mitjans de contacte de què disposin, per permetre la comunicació amb aquells.

Nota

Les societats cotitzades no poden formular comptes abreujats (art. 524 LSC) sigui quin sigui l'estat membre de la Unió Europea on tinguin admesos els seus valors en un mercat regulat.

4.7. La societat anònima europea domiciliada a Espanya

La societat anònima europea, regulada pel Reglament (CE) núm. 2157/2001 del Consell, de 8 d'octubre 2001, és una anònima que actua en diversos països comunitaris i es regeix pel reglament comunitari esmentat i pel dret de societats anònimes del país comunitari on estigui domiciliada. La LSC la regula en el títol XIII (arts. 455 a 494) que es complementa amb la llei que regula la implicació dels treballadors en la societat europea (Llei 31/2006, de 18 d'octubre).

"La societat anònima europea (SE) que tingui el domicili a Espanya es regeix pel que estableix el Reglament (CE) núm. 2157/2001 del Consell, de 8 d'octubre de 2001, per les disposicions d'aquest títol i per la llei que regula la implicació dels treballadors en les societats anònimes europees (art. 455 LSC). La societat anònima europea ha de fixar el seu domicili a Espanya quan la seva administració central es trobi dins del territori espanyol" (art. 458 LSC). "La creació d'aquest tipus social s'engloba dins de l'acció de les institucions comunitàries dirigida a la consecució del mercat interior i a la millora de la situació econòmica i social; i això requereix, a més de l'eliminació dels obstacles als intercanvis, una reestructuració de les estructures de producció en la Unió Europea. Per a això, es considera indispensable que les empreses, l'activitat de les quals no es limiti a satisfer necessitats purament locals, puguin concebre i dur a terme la reorganització de les seves activitats a escala comunitària" –FJ 1 Reglament (CE) núm. 2157/2001.

La peculiaritat més destacable, possiblement, és la regulació relativa als "òrgans socials" (art. 476 a 494 LSC). D'acord amb el reglament comunitari, la llei permet configurar l'òrgan administratiu com a "monista" (el model tradicional espanyol) o "dualista" (diferència la "direcció" i el "consell de control"). En el model dualista la gestió i la representació de la societat corresponen a la direcció, mentre que el consell de control, que es regeix fonamentalment per les regles del consell d'administració de la LSC (art. 485 LSC), realitza una tasca de control o supervisió de la direcció i pot acordar que determinades operacions de la direcció se sotmetin a la seva autorització prèvia (art. 489 LSC). En aquest sistema dual, la convocatòria de la junta general correspon a la direcció (art. 492.1 LSC).

Capital subscrit

El capital subscrit no pot ser inferior a 120.000 euros – art. 4.2 Reglament (CE) núm. 2157/2001.

4.8. La societat comanditària per accions

El Text refós de la llei de societats de capital ha incorporat la regulació que els articles 151 a 157 del Codi de comerç contenen per a la societat comanditària per accions. En aquesta societat, el capital està dividit en accions i està integrat per les aportacions de tots els socis, la qual cosa fa que s'assembli molt a la societat anònima, però, a diferència d'aquesta, almenys un dels socis respon personalment dels deutes socials com a soci col·lectiu (art. 1.4 LSC). A la pràctica, aquest tipus social es fa servir molt poc.

Raó social

Es pot utilitzar una raó social amb el nom de tots els socis col·lectius, d'alguns d'ells o de només un, o bé una denominació objectiva, amb la indicació necessària de *societat comanditària per accions* o la seva abreviatura S. Com. per A. (art. 6.3 LSC). Una denominació objectiva és la que fa referència a l'objecte social de la societat.

La peculiaritat d'aquest tipus social rau en el fet que als administradors, pel mer fet ser-ho, se'ls tracta com a socis col·lectius. Així, el seu nom ha de figurar en els estatuts socials, i, des que accepten el nomenament fins al moment de la publicació en el BORME de la inscripció de la seva cessació, responen dels deutes socials de manera personal, subsidiàriament, solidàriament i il·limitadament. La separació del càrrec d'administrador requereix la modifi-

Nota

En el no previst per a aquest tipus social, la societat comanditària per accions es regeix pel que estableix la mateixa LSC per a les societats anònimes (art. 3.2 LSC).

cació dels estatuts socials, i, si aquesta té lloc sense una causa justa, el soci té dret a la indemnització de danys i perjudicis (art. 252.2 LSC). Els socis no gestors són socis comanditaris.

La presència dels socis gestors (col·lectius) implica l'aplicació de normes especials en relació amb el règim general de la societat anònima. Així, si bé la modificació d'estatuts es du a terme d'acord amb el que s'estableix per a la SA, quan aquesta consisteixi en el nomenament d'administradors, la modificació del règim d'administració, el canvi de l'objecte social o la continuació de la societat més enllà del terme previst en els estatuts, l'acord requereix, a més, el consentiment exprés de tots els socis col·lectius (art. 294 LSC). I quan l'acord tingui per objecte la separació d'un administrador, el soci afectat s'ha d'abstenir de participar en la votació (art. 252.4 LSC).

En matèria de causes de dissolució, a més de les previstes per a la LSA, la societat comanditària per accions també es dissol per mort, cessació, incapacitat o obertura de la fase de liquidació en el concurs de tots els socis col·lectius, llevat que, en el termini de sis mesos i mitjançant una modificació dels estatuts, s'incorpori algun soci col·lectiu o s'acordi la transformació de la societat en un altre tipus social (art. 363.3 LSC).

4.9. Emissió d'obligacions

4.9.1. Concepte i classes

Amb vista a aconseguir recursos, les societats anònimes i comanditàries per accions (art. 401.1 LSC), en lloc de demanar un préstec a un banc o augmentar el capital social contra aportacions dels socis, poden emetre obligacions, la qual cosa no implica cap sacrifici per als socis. Les obligacions, també denominades *bons*, són valors emesos en massa per la societat i que representen parts alíquotes d'un crèdit que els titulars tenen davant la societat. Aquest crèdit es fracciona en tantes parts iguals com obligacions pertanyents a la mateixa emissió hi hagi i tenen el caràcter de valors negociables que atorguen als titulars el dret a rebre els interessos pactats i al reemborsament del principal al venciment.

Les obligacions poden ser de diverses classes. Així, en funció de la seva llei de circulació, es pot parlar d'obligacions nominatives i d'obligacions al portador (art. 412.2 LSC). També es pot distingir entre obligacions amb prima i sense, en funció de si el preu o el valor de reemborsament coincideix amb el valor nominal o d'emissió o és superior, perquè es busca compensar l'obligacionista per la pèrdua de poder adquisitiu que provoca l'aplicació del principi nominalista per l'efecte combinat de la inflació i del llarg termini d'aquest tipus de finançament.

En funció del grau de prelación del crèdit, es pot distingir entre obligacions garantides, obligacions ordinàries i obligacions subordinades. Les garantides tenen alguna garantia addicional al patrimoni de la societat emissora. Les més habituals són les garanties reals (hipoteca mobiliària o immobiliària i penyora amb desplaçament o sense) i l'aval solidari d'entitat de crèdit (art. 404.1 LSC). Les ordinàries són les que només tenen aquest patrimoni social com qualsevol altre creditor comú i les subordinades són les que, a efectes de prelación de crèdits, se situen darrere de tots els creditors comuns, i habitualment les emeten principalment entitats de crèdit.

Atenent que al venciment se'n prevegi només l'amortització –mitjançant el reemborsament del principal–, o també el lliurament o la subscripció d'un altre actiu financer, distingim entre obligacions simples i obligacions convertibles o canviables. Les simples són les que, com qualsevol altre crèdit, se'n preveu l'extinció mitjançant la devolució del principal. Les canviables són les que en preveuen l'amortització mitjançant el lliurament d'accions ja emeses per la societat emissora de les obligacions (accions pròpies) o d'una altra de diferent amb la qual té algun tipus de vinculació (del mateix grup, per exemple). Les convertibles són aquelles en què, des de l'emissió, es preveu la possibilitat de convertir-les en accions que emetrà la mateixa societat i subscriuran els obligacionistes en amortitzar les obligacions, i per a això s'acorda el corresponent augment de capital (art. 414.1 LSC).

Atès que les obligacions convertibles aproximen molt la posició de l'obligacionista a la de l'accionista, són objecte de regulació detallada en els articles 414 i següents LSC, especialment per a impedir que la societat pugui adoptar acords perjudicials per als obligacionistes amb vista a convertir-se posteriorment en accionistes (dilució mitjançant augmentos o reduccions de capital) i per tal d'evitar que es puguin eludir els principis ordenadors del capital social (l'art. 415 TRLSC en prohibeix l'emissió per una xifra inferior al seu valor nominal i n'impedeix la conversió en accions quan el seu valor nominal sigui inferior al d'aquestes). És tan propera la seva caracterització a la de les accions que la mateixa LMV estableix que aquestes obligacions, als efectes d'aquesta llei, tenen la consideració de valors participatius –com les accions– i no la de meres obligacions o valors de renda fixa (art. 26.2 i 30 ter LMV).

4.9.2. Procediment d'emissió

La LSC estableix un límit a l'emissió d'obligacions, de manera que l'import total de les emissions no pot ser superior al capital social desemborsat, més les reserves que figurin en l'últim balanç aprovat i els comptes de regularització i actualització de balanços (art. 405.1 LSC). Aquest límit no s'aplica, però, a les emissions garantides (art. 405.2 LSC) ni a les realitzades per societats cotitzades (art. 510 LSC), ni a les entitats de crèdit (DA 4a. LDIEC), la qual cosa buida pràcticament de contingut el precepte.

L'emissió és competència de la junta general d'accionistes i se sotmet a les mateixes formalitats que les modificacions estatutàries (art. 406 LSC). Tanmateix, es permet la delegació d'aquesta facultat en els administradors, fins i tot per a les obligacions convertibles en accions i delegant, en aquest cas, la possibilitat d'excloure el dret de subscripció preferent d'aquestes obligacions (art. 319 RRM). L'acord de la junta s'ha de formalitzar en una escriptura pública amb el

contingut mínim legalment establert, s'ha d'inscriure en el Registre Mercantil i en els altres registres on sigui necessari i se n'ha d'anunciar l'emissió en el BORME (art. 407 i 408 TRLSC).

En els casos d'oferta pública de venda o d'admissió a negociació en un mercat secundari –que són la immensa majoria– aquests requisits se substitueixen per la informació que proporcionarà el preceptiu fullet informatiu que ha de publicar la societat emissora i pel control que ha d'efectuar la CNMV (art. 30 ter 2 LMV).

Finalment, els obligacionistes han de procedir a la subscripció i el desemborament de les obligacions mitjançant la corresponent declaració de voluntat de ratificació del contracte d'emissió i adhesió al sindicat d'obligacionistes (art. 409 LSC).

4.9.3. El sindicat d'obligacionistes

Per tal d'ordenar les relacions entre els obligacionistes i la societat emissora i per a la millor defensa dels seus interessos, el legislador ha optat per imposar una organització, anomenada *sindicat d'obligacionistes*, que no és sinó l'associació de tots els obligacionistes (art. 403 i 419 LSC) i que s'articula, al seu torn, en dos òrgans: el comissari i l'assemblea d'obligacionistes.

Atès que els obligacionistes no són uns creditors socials comuns, sinó que més aviat participen, més o menys, segons els casos, en la vida i l'estructura interna de la societat emissora, gaudeixen d'una posició híbrida entre la de soci i la de creditor comú o ordinari.

El comissari és el president del sindicat, i actua com a òrgan de relació entre la societat i el sindicat (art. 427 LSC). Inicialment és nomenat per la societat, concorre a l'atorgament de l'escriptura d'emissió en interès dels futurs obligacionistes, i després ha de ser ratificat o substituït en el càrrec per l'assemblea (art. 403 i 421 LSC). L'assemblea és l'òrgan col·legiat de tots els obligacionistes, té atribuïda la facultat d'acordar el que sigui necessari per a la millor defensa dels legítims interessos dels obligacionistes davant de la societat emissora; modificar, d'acord amb aquesta, les garanties establertes; destituir o nomenar el comissari; exercir, quan sigui procedent, les accions judicials corresponents, i aprovar les despeses ocasionades per la defensa dels interessos comuns (art. 424 LSC), i també aprovar-ne el reglament intern, que s'ha d'inscriure en el Registre Mercantil (art. 421 LSC) i, fins i tot, pot modificar les condicions del préstec (art. 423.2 LSC).

5. La societat de responsabilitat limitada

5.1. Concepte

La societat de responsabilitat limitada (SRL) va sorgir com una forma híbrida entre la societat col·lectiva i l'anònima. Es buscava regular una societat amb responsabilitat limitada a l'aportació (al patrimoni social) però amb pocs socis que mantinguessin relacions personals entre si. Actualment està regulada en la LSC.

"En la societat de responsabilitat limitada, el capital, que està dividit en participacions socials, s'integra per les aportacions de tots els socis, els quals no responen personalment dels deutes socials." (art. 1.2 LSC)

Aquesta forma social pren, de l'anònima, la limitació de responsabilitat al patrimoni social, i en aquest sentit és capitalista; en canvi, pren de la societat col·lectiva elements reguladors propis de relacions personals entre pocs socis, units per vincles sovint familiars o afectius; i en aquest punt és personalista. Se'n deriva la diferència fonamental entre la societat anònima i la limitada: **el capital d'aquesta es troba dividit en participacions**, que són quotes abstractes, i constitueixen un conjunt de drets que no es poden incorporar a títols valor. La condició de soci no és "objectiva", no s'incorpora a un títol, perquè és una cosa personal. La diferència no és només abstracta. La participació mai no es pot subjectar a un règim de transmissió lliure, i fins i tot aquesta es pot arribar a prohibir; mentre que l'acció és, en principi, de lliure transmissió. En la societat de responsabilitat limitada es busca mantenir una comunitat personal; en l'anònima això, en principi, tant se val, ja que la persona dels socis és irrellevant, el que importa és el capital.

Aquesta és la visió teòrica del legislador, l'anònima respon a una gran societat amb molts socis i relacions impersonals i la limitada, a una societat petita on la relació personal és rellevant. El que passa és que, a la pràctica, és legalment possible una societat anònima petita amb comunitat personal entre els socis i una gran societat il·limitada. En aquest sentit, s'ha criticat el legislador espanyol que, en lloc de dissenyar dues formes socials amb trets distintius clars (una anònima gran empresa, amb un capital mínim més elevat i un règim societari rígid, i una de limitada reservada per a la petita societat, amb un règim societari flexible i dispositiu), hagi creat dues formes societàries polivalentes.

Nota

Considerada la limitada societat de capital per la LSC, igual com l'anònima.

Per això, a continuació assenyalarem només algunes de les diferències més rellevants entre totes dues societats.

5.2. Constitució. Règim de les participacions

La constitució d'aquesta forma social requereix un **capital social mínim** de tres mil euros (art. 4.1 LSC) que ha d'estar **enterament subscrit** (distribuït entre els socis) i **enterament desemborsat** des d'un principi (no hi ha dividendes passius –art. 78 LSC–). La creació de la societat de responsabilitat limitada exigeix, com l'anònima, l'atorgament d'**escriptura pública i inscripció en el Registre Mercantil**; amb la inscripció la societat adquireix la personalitat jurídica (arts. 20 i 33 LSC), però, a diferència de l'anònima, els diversos tràmits es poden fer de manera telemàtica, no presencial.

La tramitació telemàtica es regula en part en el RD 1332/2006, de 21 novembre, pel qual es regulen les especificacions i condicions per a l'ús del document únic electrònic (DUE), per a la constitució i posada en marxa de societats de responsabilitat limitada mitjançant el sistema de tramitació telemàtica. Aquesta tramitació suposa que el notari que atorga l'escriptura l'envia per mitjans telemàtics a les diferents administracions públiques que han d'actuar –per a atorgar el número d'empresari, per a liquidar l'impost, per a inscriure-la en el Registre, etcètera–; de manera que aquests tràmits no s'hagin de fer presencialment anant "de finestra en finestra". Així, s'omple un **únic document electrònic**, que substitueix els més de quinze papers físics que s'han d'emplenar en la tramitació presencial.

Com en la SA, únicament es poden aportar béns o drets patrimonials susceptibles de valoració econòmica. I hi ha un sistema de control de les aportacions que difereix respecte del de l'anònima quant a les aportacions no dineràries, ja que no s'elabora un informe pericial sobre el valor del bé, sinó que els socis responen solidàriament davant la societat i davant els creditors socials de la realitat de les aportacions i del valor que se'ls hagi atribuït en l'escriptura (art. 73.1 LSC).

També en la limitada, els estatuts poden establir prestacions accessòries a càrrec d'alguns o de tots els socis. Normalment consisteixen en la prestació de serveis a favor de la societat. Però aquestes prestacions mai no donen dret a obtenir participacions. Les participacions constitueixen la contraprestació que reben els socis per l'aportació que realitzen. Les prestacions accessòries poden donar lloc a una retribució que s'ha de fixar en els estatuts (art. 87 LSC).

Les prestacions accessòries són més lògiques en la societat de responsabilitat limitada que en l'anònima, ja que, com que són teòricament pocs socis units per vincles personals, és més fàcil establir una prestació a càrrec d'un soci en qui es confia.

El règim de les participacions és diferent del de les accions.

"Les participacions socials no tenen el caràcter de valors, no poden estar representades per mitjà de títols o d'anotacions en compte ni denominar-se accions i en cap cas tindran el caràcter de valors" (art. 92.2 LSC).

En principi, totes les participacions atorguen els mateixos drets, però als estatuts poden crear classes de participacions (art. 94.1 LSC). Contràriament al que passa amb les accions de la societat anònima, les participacions poden atorgar vot plural (alteració de la proporció entre valor nominal i el vot).

La titularitat de cada participació consta en un llibre registre. En cas de transmissió, aquesta ha de constar en el llibre registre perquè el nou soci pugui exercir els seus drets com a tal davant la societat (art. 104 LSC). La LSC admet la creació de participacions socials sense dret de vot per un import nominal no superior a la meitat del capital social (art. 98 LSC).

Respecte a l'adquisició de participacions pròpies o de la seva societat dominant, es considera nul·la de ple dret. l'adquisició originària (art. 135 LSC). L'adquisició derivativa es limita a determinats supòsits.

Aquests supòsits són aquells en què les participacions formin part d'un patrimoni adquirit a títol universal; siguin adquirides a títol gratuït; s'adquireixin com a conseqüència d'una adjudicació judicial per a satisfer un crèdit de la societat contra el titular d'aquestes; s'adquireixin en execució d'un acord de reducció del capital adoptat per la junta general o com a conseqüència de l'exercici del dret d'adquisició preferent de la societat en el supòsit d'execució forçosa; també quan l'adquisició hagi estat autoritzada per la junta general i s'efectuï amb càrrec a beneficis o reserves de lliure disposició, i tingui per objecte adquirir les participacions d'un soci separat o exclòs de la societat, adquirir les participacions en aplicació d'una clàusula restrictiva de la transmissió d'aquestes o adquirir les participacions transmeses *mortis causa* (art. 140 LSC). En tot cas, les participacions pròpies adquirides per la societat s'han d'amortitzar o alienar i, en aquest cas, cal respectar el règim legal i estatutari de transmissió en el termini de tres anys des de la data de la primera adquisició (art. 141.1 LSC). I mentre les participacions pròpies o de la societat dominant romanguin en poder de la societat, tots els drets corresponents a aquestes queden suspesos i la societat ha d'establir una reserva en el patrimoni net del balanç, equivalent a l'import de les participacions adquirides, computat en l'actiu, que s'ha de mantenir mentre les participacions no siguin alienades (art. 142 LSC).

Però el més característic en matèria de participacions és el seu **règim de transmissió**. Davant el principi de lliure transmissibilitat d'accions, en la limitada regeix el principi contrari: les participacions mai no són lliurement transmissibles.

El règim de transmissió voluntària *inter vivos* és el que estableixin els estatuts, si bé s'ha de subjectar a les regles de l'article 108 LSC, que declara nul·les les clàusules estatutàries que facin pràcticament lliure la transmissió voluntària de les participacions socials per actes *inter vivos*. D'altra banda, estableix que únicament són vàlides les clàusules que prohibien la transmissió voluntària de les participacions socials per actes *inter vivos* si els estatuts reconeixen al soci el dret a separar-se de la societat en qualsevol moment. No obstant això, els estatuts poden impedir la transmissió voluntària de les participacions per actes *inter vivos*, o l'exercici del dret de separació, durant un període de temps no superior a cinc anys a comptar de la constitució de la societat, o per a les participacions procedents d'una ampliació de capital, des de l'atorgament de l'escriptura pública de la seva execució.

Participació i vot

"Llevat de disposició en contra dels estatuts, cada participació social concedeix al seu titular el dret a emetre un vot" (art. 188.1 LSC).

Si els estatuts no disposen res, la **transmissió voluntària de participacions per actes *inter vivos* entre socis és lliure**, i també la que es faci en favor del **cònjuge, ascendent o descendent del soci o en favor de societats pertanyents al mateix grup** que la transmissió (art. 107.1 LSC). Pel que fa a la transmissió a un tercer diferent dels enunciats, el soci que es proposi transmetre la seva participació o participacions ho ha de comunicar per escrit als administradors, fent-hi constar el nombre i les característiques de les participacions que pretén transmetre, la identitat de l'adquirent i el preu i altres condicions de la transmissió. La transmissió l'ha d'aprovar la junta general, amb la inclusió prèvia de l'assumpte en l'ordre del dia, adoptat per la majoria ordinària. La societat només pot denegar el consentiment si comunica al transmissor, per conducte notarial, la identitat d'un o a diversos socis o tercers que adquireixin la totalitat de les participacions. Els socis concurrents a la junta general tenen preferència per a l'adquisició (art. 107.2 LSC).

Si són diversos els socis concurrents interessats a adquirir, les participacions s'han de distribuir entre tots ells amb prorrata de la seva participació en el capital social. I quan no sigui possible comunicar la identitat d'un o diversos socis o tercers adquirents de la totalitat de les participacions, la junta general pot acordar que sigui la mateixa societat la que adquireixi les participacions que cap soci o tercer acceptat per la junta vulgui adquirir. En tot cas, el soci pot transmetre les participacions en les condicions comunicades a la societat quan hagin transcorregut tres mesos des que hagi posat en coneixement d'aquesta el seu propòsit de transmetre sense que la societat li hagi comunicat la identitat de l'adquirent o adquirents.

Quant a la **transmissió *mortis causa***, en principi, l'hereu o legatari de les participacions es fa soci. Però els estatuts poden establir un dret d'adquisició preferent a favor dels altres socis (art. 110 LSC). També es regula la **transmissió forçosa**. Així, en cas d'embargament de participacions socials, els socis i, si així s'ha previst, la societat es poden subrogar en lloc de qui se les adjudica en la subhasta (art. 109 LSC).

5.3. Òrgans

Els òrgans són, com en la societat anònima, la junta general i els administradors. La regulació bàsica és semblant a la de la societat anònima, però hi ha algunes diferències notables.

L'**article 161 LSC** faculta la junta general, llevat de disposició en contra dels estatuts, per a donar instruccions a l'òrgan d'administració o sotmetre a autorització l'adopció per l'òrgan esmentat de decisions o acords sobre determinats assumptes de gestió. Aquesta ingerència de la junta en els assumptes dels administradors no allibera aquests de la responsabilitat que pugui generar l'execució de les instruccions.

La **junta general** la convoquen els administradors. El règim de competències de la convocatòria de la junta ordinària, extraordinària i universal és el vist per a la societat anònima, ja que la LSC unifica el règim jurídic de les societats de capital.

En matèria de dret d'informació, els socis poden sol·licitar per escrit, abans de la reunió de la junta general o verbalment durant la reunió, els informes o aclariments que considerin necessaris sobre els assumptes compresos en l'ordre del dia. Els administradors estan obligats a proporcionar-los-hi, en forma oral o escrita, d'acord amb el moment i la naturalesa de la informació sol·licitada, excepte en els casos en què, segons el parer del mateix òrgan, la publicitat d'aquesta perjudiqui els interessos socials. Aquesta excepció no és procedent quan la sol·licitud estigui recolzada per socis que representin, almenys, el 25% del capital social (art. 196 LSC).

Entre la convocatòria i la data prevista per a la celebració de la reunió hi ha d'haver un termini de quinze dies, com a mínim, en les societats de responsabilitat limitada. En els casos de convocatòria individual a cada soci, el termini es computa a partir de la data en què s'hagi remès l'anunci a l'últim d'ells (art. 176 LSC).

A més, hi ha una norma sobre el conflicte d'interessos i que impedeix que el soci exerceixi el dret de vot en una sèrie de casos en què l'acord que es prendrà l'afecta especialment (art. 190 LSC).

Aquests casos es donen quan es tracta d'adoptar un acord que l'autoritzi a transmetre participacions de les quals sigui titular, que l'exclouï de la societat, que l'alliberi d'una obligació o li concedeixi un dret, o pel qual la societat decideixi anticipar-li fons, concedir-li crèdits o préstecs, prestar garanties en el seu favor o facilitar-li assistència financera, i també quan, si és administrador, l'acord es refereixi a la dispensa de la prohibició de competència o a l'establiment amb la societat d'una relació de prestació de qualsevol tipus d'obres o serveis. Les seves participacions es dedueixen del capital social per a computar les majories.

Les decisions s'adopten sobre la base de tot el capital social; no hi ha quòrums ni segones convocatòries. El còmput de vots s'estableix sobre el total del capital social. El sistema de majories es recull en els arts. 198 i 199 LSC.

La majoria per a prendre acords és majoria dels vots vàlidament emesos, sempre que representin almenys un terç dels vots corresponents a les participacions socials en què es divideixi el capital social. No es computen els vots en blanc. S'exclouen del còmput, per tant, els vots nuls (no són vàlids) i les absències (no s'emeten vots). Així, hi ha d'haver més síes que nos, i aquests síes representen un terç del total de vots.

Per excepció, l'augment o la reducció del capital i qualsevol altra modificació dels estatuts socials requereixen el vot favorable de més de la meitat dels vots, corresponents a les participacions en què es divideixi el capital social i l'autorització als administradors perquè es dediquin, per compte propi o aliè, al mateix, anàleg o complementari gènere d'activitat que constitueixi l'objecte social; la supressió o la limitació del dret de preferència en els augments del capital; la transformació, la fusió, l'escissió, la cessió global d'actiu i passiu i el trasllat del domicili a l'estranger, i l'exclusió de socis requereixen el vot favorable d'almenys dos terços dels vots corresponents a les participacions en què es divideixi el capital social.

Per a tots o alguns assumptes determinats, els estatuts poden exigir un percentatge de vots favorables superior al que estableix la llei sense arribar a la unanimitat. Així mateix, els estatuts poden exigir, a més de la proporció de vots legalment o estatutàriament establerta, el vot favorable d'un determinat nombre de socis (art. 200 LSC).

Taula 3. Arts. 198 i 199 LSC

Art. 198 LSC	Decisió
Acords ordinaris.	Meitat més un de vots vàlidament emesos, sempre que representin un terç del total de vots.
Art. 199 LSC	Decisió
Augment o reducció del capital i qualsevol altra modificació dels estatuts.	Meitat més un del total de vots.
Autorització als administradors per a fer competència. Supressió o limitació del dret de preferència en els augments del capital. Transformació, fusió, escissió, cessió global d'actiu i passiu, i trasllat del domicili a l'estranger. Exclusió de socis.	Dos terços del total de vots.

Pel que fa a l'administració de la societat, aquesta es pot confiar a un administrador únic, a diversos administradors que actuïn solidàriament o conjuntament (no regeix aquí l'obligació de constituir-se en consell d'administració quan es nomenen més de dos administradors de manera conjunta) o a un consell d'administració. En aquest últim cas, els estatuts o, si no, la junta general ha de fixar el nombre mínim i màxim dels seus components, sense que en cap cas no pugui ser inferior a tres ni superior a dotze (art. 242 LSC). A més, els estatuts n'han d'establir el règim d'organització i funcionament.

Els estatuts poden establir diferents maneres d'organitzar l'administració en atribuir a la junta general la facultat d'optar alternativament per qualsevol d'aquests, sense necessitat de modificació estatutària (art. 210.3 LSC).

La durada del càrrec difereix també respecte del règim de l'anònima, ja que, en la limitada, els administradors exerceixen el càrrec per un temps indefinit, llevat que els estatuts estableixin un termini determinat, cas en què poden ser reelegits una o més vegades per períodes de la mateixa durada (art. 221.1 LSC).

5.4. Modificació dels estatuts

En la societat de responsabilitat limitada no s'admet la modificació dels estatuts pels administradors (l'anomenat capital autoritzat). En cas d'augment del capital, hi ha un dret de preferència dels socis a adquirir les noves participacions. Però aquest dret no és transmissible a qualsevol tercer (sí que ho és el dret de subscripció preferent de les anònimes), sinó només a favor de les persones que, de conformitat a la LSC o, si escau, els estatuts de la societat puguin adquirir lliurement les participacions socials.

Nota

Quan l'administració es confii a més de dos administradors conjunts, el poder de representació s'exerceix mancomunadament, almenys per dos d'ells, en la manera que determinin els estatuts (art. 233.2.c LSC).

Els estatuts poden reconèixer a més la possibilitat de la transmissió a altres persones i sotmetre-les al mateix sistema i les mateixes condicions previstos per a la transmissió *inter vivos* de les participacions socials, amb modificació, si escau, dels terminis establerts en el sistema esmentat. (art. 306.1 LSC).

Pel que fa a la reducció de capital, la llei no arbitra un dret d'oposició dels creditors, sinó que els socis als quals es tornin aportacions responen fins al límit del que s'ha rebut dels deutes de la societat durant cinc anys (art. 331 LSC). No hi ha aquesta responsabilitat solidària si en acordar-se la reducció es dota una reserva per l'import rebut pels socis (art. 332.1 LSC).

5.5. Societat de responsabilitat limitada nova empresa

La LSC regula la societat nova empresa en el títol XII (art. 434 a 454).

Es tracta d'una limitada especial (art. 434 LSC), amb un **capital que no pot ser inferior a 3.000 euros ni superior a 120.000 euros**, que es pot constituir amb rapidesa utilitzant mitjans telemàtics i que gaudia a més d'un règim de comptabilitat simplificat. La inscripció s'aconsegueix complint una sèrie de requisits al cap de 48 hores d'atorgar l'escriptura. La inscripció es pot aconseguir complint una sèrie de requisits al cap de 48 hores d'atorgar l'escriptura. Aquestes facilitats, tanmateix, es veuen contrapesades amb una sèrie de regles especials més restrictives que les de la limitada ordinària. Així, a més del límit màxim de capital social:

- la denominació social ha d'estar formada pels dos cognoms i el nom d'un dels socis fundadors, seguits d'un codi alfanumèric (art. 435.1 LSC);
- només poden ser socis les persones físiques, i no poden ser més de cinc en crear l'entitat (art. 437 LSC);
- només es poden dur a terme modificacions en la seva denominació, el seu domicili social i el seu capital social; aquest últim, dins els límits màxim i mínim (art. 450.1 LSC).

Aquest nou tipus social, variant de la limitada, ha tingut molt poc èxit a la pràctica, potser perquè les especialitats –totalment innecessàries– que s'hi introdueixen respecte al règim de la limitada ordinària la fan poc atractiva. A més, el sistema telemàtic de creació s'ha estès a totes les societats de responsabilitat limitada des de 2006, com ja hem comentat, i el règim simplificat de comptabilitat ha estat derogat el 2007. Els avantatges inicialment fixats, per tant, ja no són tals.

6. Separació i exclusió de socis

En el títol IX la LSC regula la separació i l'exclusió de socis. La separació és un dret del soci que li permet abandonar la societat quan es presenten determinades circumstàncies que poden resultar-li perjudicials. Tanmateix, l'exclusió (expulsió) és una sanció de la societat al soci que ha incomplert determinades obligacions que l'incumbeixen.

Les causes legals de separació són:

- a) Substitució o modificació substancial de l'objecte social.
- b) Pròrroga de la societat.
- c) Reactivació de la societat.
- d) Creació, modificació o extinció anticipada de l'obligació de dur a terme prestacions accessòries, llevat de disposició contrària dels estatuts.
- e) Transformació de la societat i trasllat de domicili a l'estranger en els termes establerts en la Llei 3/2009, de 3 d'abril, sobre modificacions estructurals de les societats mercantils.
- f) A més, en les SRL, els socis que no han votat a favor de l'acord de modificació del règim de transmissió de les participacions socials.

El dret de separació correspon als socis que no han votat a favor de l'acord corresponent, incloent-hi els socis sense vot (art. 346 LSC). Els estatuts poden establir altres causes de separació (art. 347.1 LSC). Els acords que donen lloc al dret de separació es publiquen en el *Butlletí Oficial del Registre Mercantil*. En les societats de responsabilitat limitada i en les anònimes, quan totes les accions són nominatives, els administradors poden substituir la publicació per una comunicació escrita a cada soci que no hagi votat a favor de l'acord. El dret de separació s'ha d'exercitar per escrit en el termini d'un mes a comptar des de la publicació de l'acord esmentat en el BORME o des de la recepció de la comunicació (art. 348 LSC).

També es reconeix el dret de separació a partir del cinquè exercici a comptar des de la inscripció en el Registre Mercantil de la societat, als socis que hagin votat a favor de la distribució dels beneficis socials en el cas que la junta general no acordi la distribució com a dividend, almenys, d'un terç dels beneficis propis de l'explotació de l'objecte social obtinguts durant l'exercici anterior,

que siguin legalment repartibles. El termini per a l'exercici d'aquest dret és d'un mes a comptar de la data de celebració de la junta general. Aquest règim no s'aplica a les societats cotitzades (art. 348 bis).

Pel que fa a l'exclusió de socis, els estatuts, amb el consentiment de tots els socis, poden incorporar determinades causes o modificar-les o suprimir les existents amb anterioritat (art. 351 LSC). A més, per a la societat de responsabilitat limitada es preveu l'exclusió per al cas que un soci incompleixi voluntàriament l'obligació de dur a terme prestacions accessòries, o que un soci administrador infringeixi la prohibició de competència o sigui condemnat per sentència ferma a indemnitzar la societat pels danys i perjudicis causats per actes contraris a aquesta llei o als estatuts, o fets sense la diligència deguda (art. 350 LSC).

Tant la separació com l'exclusió requereixen la reducció del capital social en la quantia corresponent i l'abonament al soci separat o exclòs del valor raonable de les participacions socials o de les accions, calculat per acord entre la societat i el soci o, si no, per un auditor de comptes diferent de l'auditor de la societat. Si les accions cotitzen en un mercat secundari oficial, el valor de reembors ha de ser el del preu mitjà de cotització de l'últim trimestre (art. 353 LSC).

7. Societat unipersonal

En l'àmbit de les societats de capital, és probable l'existència d'una **societat unipersonal**. La LSC el regula en els arts. 12 a 17. Aquesta possibilitat reflecteix que el dret de societats respon cada vegada més a criteris purament tècnics, d'imputació de relacions jurídiques i organització de l'activitat empresarial. Es perd amb això la idea clàssica, tan personal com humana, que la societat és una forma d'unir esforços per a l'assoliment d'una finalitat comuna.

La unipersonalitat pot ser **originària**, és a dir, un únic soci crea la societat, i aquesta respon dels seus deutes davant tercers amb el seu propi patrimoni i no amb el patrimoni sencer del soci únic. Però també pot ser **sobrevinguda** quan totes les accions o participacions passin a pertànyer a un únic soci. En ambdós casos s'ha de fer constar aquesta circumstància en una escriptura pública que s'ha d'inscriure en el Registre Mercantil, expressant la identitat del soci únic (art. 13 LSC). I si transcorren sis mesos sense que es compleixi aquesta obligació, el soci únic ha de respondre personalment, il·limitadament i solidàriament dels deutes socials contrets durant el període d'unipersonalitat. En tot cas, la societat ha de deixar constància del seu caràcter unipersonal en tota la seva documentació, correspondència, notes de comanda i factures, i també en tots els anuncis que hagi de publicar per disposició legal o estatutària (arts. 13.2 i 14 LSC). La situació d'unipersonalitat no eximeix del compliment dels requisits formals de presa d'acords mitjançant una junta general i documentació mitjançant l'acta corresponent (art. 15 LSC).

Els contractes que subscriu el soci únic amb la societat han de constar per escrit i s'han de transcriure en un llibre de registre de la societat, que ha de ser legalitzat. En la memòria anual s'ha de fer referència expressa i individualitzada a aquests contractes. En cas de concurs del soci únic o de la societat, no són oposables a la massa els contractes que no hagin estat transcrits al llibre de registre i no es trobin referenciats en la memòria anual o ho hagin estat en memòria no dipositada d'acord amb la llei. Durant dos anys, que es compten des de la data de la seva subscripció, el soci únic ha de respondre davant la societat dels avantatges que directament o indirectament hagi obtingut en perjudici d'aquesta com a conseqüència d'aquests (art. 16 LSC).

8. Modificacions estructurals de les societats mercantils

En el dret espanyol, no hi havia, fins a la recent Llei 3/2009, de 3 d'abril, sobre modificacions estructurals de les societats mercantils (LME), una regulació sistemàtica i general d'aquests processos societaris, sinó parcial i fragmentada, que feia atenció exclusivament als aspectes fiscals i d'impacte competencial en el mercat. La nova llei és una solució transitòria en espera de la unificació en un únic text legal del dret de les societats mercantils. No obstant això, és una **normativa de caràcter general** que deroga les disposicions relatives a la transformació, fusió i absorció de les lleis reguladores de les societats anònimes, limitades, i de les agrupacions d'interès econòmic. La LME és aplicable a qualsevol societat de naturalesa mercantil, amb independència de la forma o del tipus social, llevat que expressament s'estableixi el contrari.

La Llei 3/2009 considera com a "modificacions estructurals" les **alteracions** de la societat que van més enllà de les simples modificacions estatutàries perquè afecten l'**estructura patrimonial o personal de la societat**. Dins d'aquestes inclou la transformació (títol I), la fusió (títol II), l'escissió (títol III) i la cessió global d'actiu i passiu (títol IV), si bé també s'aborda el trasllat internacional del domicili social (títol V), perquè, tal com assenyala el preàmbul, encara que no sempre presenta les característiques que permeten englobar-lo dins la categoria de modificacions estructurals, les seves conseqüències rellevants en el règim aplicable a la societat aconsellen la seva inclusió en el mateix text legal. Totes les modificacions estructurals requereixen com a pressupòsit bàsic la inscripció de les societats implicades.

8.1. Transformació

La transformació significa que la societat passa a convertir-se en una forma social diferent, bé sigui de responsabilitat limitada o il-limitada. En tot cas de transformació, la personalitat jurídica de la societat continua (art. 3 LME); per tant, totes les relacions jurídiques assumides fins llavors continuen vigents. El que canvia és el règim corporatiu i de responsabilitat de la societat, que serà el de la nova forma sorgida.

Els supòsits de possible transformació es recullen en l'article 4 LME. Així, una societat mercantil inscrita es pot transformar en qualsevol altre tipus de societat mercantil, en agrupació d'interès econòmic o en agrupació europea d'interès econòmic, i viceversa. Una societat civil es pot transformar en qualsevol tipus de societat mercantil. Una societat anònima es pot transformar en societat anònima europea, i viceversa. Una societat cooperativa es pot transformar en societat mercantil, i viceversa. Una societat cooperativa es pot transformar en societat cooperativa europea, i viceversa. D'altra banda, s'admet la transformació d'una societat en liquidació sempre que no hagi començat la distribució del seu patrimoni entre els socis (art. 5 LME).

L'acord de transformació s'adopta amb els requisits i les formalitats establerts per a la societat que es transforma (art. 10 LME) i no pot modificar la participació social dels socis si no és amb el consentiment de tots els que romanguin en la societat.

Si es tracta d'una societat amb socis industrials que es transforma en un tipus social en què no hi ha aquests socis, la participació d'aquests en el capital de la nova societat és la que correspongui a la quota de participació que els hauria estat assignada en l'escriptura de constitució de la societat o, si no, la que acordin tots els socis; en tots casos es redueix proporcionalment la participació dels altres socis (art. 12 LME).

L'acord de transformació s'ha de publicar una vegada en el *Butlletí Oficial del Registre Mercantil* i en un dels diaris de gran circulació de la província on la societat tingui el seu domicili. No és necessària quan l'acord es comunicui individualment per escrit a tots els socis per mitjà d'un procediment que assegurï la recepció d'aquell (art. 14 LME).

Es reconeix als socis que no hagin votat a favor de l'acord el dret a separar-se de la societat que es transforma, de conformitat amb el que es disposa per a les societats de capital.

Els socis que per efecte de la transformació hagin d'assumir una responsabilitat personal pels deutes socials i no hagin votat a favor de l'acord de transformació queden automàticament separats de la societat si no s'hi adhereixen fefaentment dins el termini d'un mes, que es compta des de la data de la seva adopció si van assistir a la junta de socis, o des de la comunicació de l'acord quan no hi hagin assistit (art. 15 LME).

L'escriptura pública de transformació l'han d'atorgar la societat i tots els socis que passin a respondre personalment dels deutes socials (art. 18 LME). L'eficàcia de la transformació està condicionada a la inscripció de l'escriptura al Registre Mercantil (art. 19 LME).

És d'especial interès conèixer quin serà el règim de responsabilitat dels socis pels deutes socials efecte de la transformació. Així, els socis que en virtut de la transformació passin a respondre, personalment i il·limitadament dels deutes anteriors a la transformació. I llevat que els creditors socials hagin consentit expressament la transformació, subsisteix la responsabilitat dels socis que responien personalment dels deutes de la societat transformada pels deutes socials contrets abans de la transformació de la societat. Aquesta responsabilitat dura cinc anys, i es compta des de la publicació de la transformació en el *Butlletí Oficial del Registre Mercantil* (art. 21 LME).

8.2. La fusió i les seves modalitats

La LME tracta la fusió en el títol II (art. 22 a 53).

La fusió és l'operació en virtut de la qual "dues o més societats mercantils inscrites s'integren en una única societat mitjançant la transmissió en bloc dels seus patrimonis i l'atribució als socis de les societats que s'extingeixen d'accions, participacions o quotes de la societat resultant, que pot ser de nova creació o una de les societats que es fusionen". (art. 22 LME)

L'article 27 LME subjecta al que estableixen les respectives lleis personals la fusió de societats mercantils de diferent nacionalitat que l'espanyola, sense perjudici del que estableix el capítol II sobre fusions transfrontereres intracomunitàries i, si escau, del règim aplicable a les societats anònimes europees. A més, l'article 29 LME declara aplicables a les fusions de societats mercantils els requisits que, si escau, s'exigeixin en la legislació sectorial que els afecti.

8.2.1. La fusió *stricto sensu*

La fusió s'emmarca dins les operacions de modificació estructural **negociades**; és a dir, requereix l'acord de les societats implicades. Aquesta necessitat d'unir voluntats ha motivat que a la pràctica professional s'estableixi un **calendari del procés** que conté les quatre grans fases d'aquest –de preparació, de litispendència i oposició de creditors, de decisió i d'execució–, la durada previsible d'aquest, i els diferents efectes jurídics que es van produint en les dates assenyalades. És per això que la LME regula tant el projecte de fusió, que han de redactar els administradors de les societats implicades (art. 30 a 35 LME), com el balanç de fusió (art. 36 a 39 LME), l'acord de fusió que adoptin les societats implicades (art. 39 a 44 LME; en què s'inclou la regulació del dret d'oposició dels creditors), la formalització de la fusió, que requereix l'atorgament d'escriptura pública i inscripció en el Registre Mercantil (art. 45 i 46 LME) i la impugnació de la fusió (art. 47 LME).

La fusió de societats comprèn **dues modalitats** (art. 23 LME) amb les quals es pot desenvolupar:

a) fusió per creació d'una nova societat,

b) fusió per absorció.

Totes dues modalitats es caracteritzen per la concurrència de tres pressupòsits:

a) Extinció sense liquidació de totes (fusió per creació d'una nova societat), alguna o almenys una (fusió per absorció) de les societats que intervenen en el procés.

L'extinció **necessària** d'almenys una societat caracteritza la fusió. La fusió, no obstant això, exclou la liquidació, perquè no hi haurà deutes per extingir ni crèdits per cobrar ni actiu net repartible entre els socis. La LME permet que les societats en liquidació puguin participar en una fusió "sempre que no hagi començat la distribució del seu patrimoni entre els socis" (art. 28 LME).

b) Traspàs en bloc, a títol universal, del patrimoni de la societat o societats extingides a la nova societat o a la societat absorbent.

Tant en la fusió per creació d'una nova societat com en la fusió per absorció es fa una transmissió patrimonial per successió a títol universal. Aquesta transmissió en un sol acte agilita enormement l'operació que, altrament, s'hauria de dur a terme per mitjà d'un procés lent i costós de transmissió particular de cada un dels elements integrants del patrimoni traspasat, mitjançant compravendes, endossos, cessions de crèdits, assumpcions de deutes, etcètera, dels béns drets i obligacions que integren l'actiu i el passiu; el que a la pràctica acabaria amb les possibilitats reals de portar a efecte una fusió. La successió universal s'entén produïda quan s'hagin completat els **requisits legals** de forma dels articles 45, que regula l'escriptura de fusió (a la qual cal incorporar el balanç de fusió de les societats), i 46 LME, que supedita l'eficàcia de la fusió a la inscripció en el Registre Mercantil de la nova societat o, si escau, a la inscripció de l'absorció.

c) Integració dels socis de la societat o societats extingides en la nova societat o en la societat absorbent.

La fusió, a més d'integrar patrimonis, constitueix una operació d'integració dels socis de les societats implicades. Aquesta integració porta la seva causa del traspàs patrimonial que es produeix i per virtut del qual, i com a contraprestació a aquest, reben els socis de la societat o societats extingides accions o participacions de la nova societat o de la societat absorbent. Són **els socis** de les societats extingides, i no aquestes, els que **reben la contraprestació** i els que "s'integren en la societat resultant de la fusió, en rebre un nombre d'accions o participacions, o una quota, en proporció amb la seva respectiva participació en aquelles societats" (art. 24.1 LME).

Els socis poden rebre quan sigui convenient per a ajustar el tipus de canvi, "a més, una compensació en diners que no excedeixi el 10% del valor nominal de les accions, de les participacions o del valor comptable de les quotes atribuïdes" (art. 25.2 LME). En cas que hi hagi accions, participacions o quotes de les societats que es fusionen en poder de qualsevol d'aquestes o en poder d'altres persones que actuïn en el seu propi nom, però per compte d'aquestes societats, no es poden bescanviar per accions, participacions o quotes de la societat resultant, i, si escau, s'han d'amortitzar o extingir (art. 26 LME).

En la fusió per absorció, el lliurament d'accions als socis de la societat o societats absorbides suposa, per regla general, una **ampliació de capital** de l'absorbent. Això és així, en línies generals, perquè pot resultar innecessari elevar el capital social si l'absorbent té accions pròpies suficients adquirides legalment (art. 144 i 146 LSC).

La **fixació del tipus de canvi** de les accions a partir del qual es determina el capital social de la nova societat o la quantia de l'augment del capital de la societat absorbent és l'element essencial de qualsevol procés de fusió. Per a calcular-lo, s'ha de prendre com a base el **valor real del patrimoni** (art. 25 LME).

La LME també regula les fusions especials en incloure l'absorció de societat íntegrament participada i la de societat participada al 90%, i també recull determinats supòsits assimilats a l'absorció de societats íntegrament participades. L'article 53 LME preveu com a operació assimilada a la fusió aquella "mitjançant la qual una societat s'extingeix en transmetre en bloc el seu patrimoni a la societat que posseeix la totalitat de les accions, participacions o quotes corresponents a aquella".

L'acord de fusió s'ha de publicar una vegada en el *Butlletí Oficial del Registre Mercantil* i en un dels diaris de gran circulació en les províncies on les societats participants tinguin el domicili. La publicació no és necessària quan l'acord es comuniqui individualment per escrit a tots els socis i creditors per mitjà d'un procediment que n'asseguri la recepció (art. 43 LME).

La fusió no es pot fer abans que transcorri un mes, comptat des de la data de publicació de l'últim anunci de l'acord pel qual s'aprova la fusió o, en cas de comunicació per escrit a tots els socis i creditors, de l'enviament de la comunicació a l'últim d'ells. Dins d'aquest termini, els creditors de cadascuna de les societats participants que tinguin un crèdit nascut abans de la data d'inserció del projecte de fusió a la pàgina web de la societat o del seu dipòsit en el Registre Mercantil i no estigui vençut en aquest moment, es poden oposar a la fusió fins que no se'ls garanteixin aquests crèdits. Si el projecte de fusió no s'ha inserit en la pàgina web ni s'ha dipositat, la data de naixement del crèdit ha de ser anterior a la data de publicació de l'acord de fusió o de la comunicació individual d'aquest acord al creditor (art. 44 LME).

Finalment, es pot assenyalar que la LME conté un conjunt de normes aplicables a les fusions transfrontereres (art. 54 a 67) intracomunitàries, (arts. 54 a 67) que són "les fusions de societats de capital constituïdes de conformitat amb la legislació d'un estat que és part de l'espai econòmic europeu i el domicili social, administració central o centre d'activitat principal de les quals es trobi dins l'espai econòmic europeu, quan, intervenint-hi almenys dues d'elles sotmeses a la legislació d'estats membres diferents, una de les societats que es fusionin estigui subjecta a la legislació espanyola" (art. 54.1 LME).

8.2.2. L'escissió fusió

L'escissió es regula en el títol III de la LME (art. 68 a 80). L'escissió també és una operació d'estructuració societària de caràcter **negocial**. Pot tenir lloc de tres maneres diferents (art. 68.1 LME):

- a) escissió total
- b) escissió parcial
- c) segregació

L'**escissió total** és l'extinció d'una societat amb divisió de tot el seu patrimoni en dues o més parts, cada una de les quals es transmet en bloc per successió universal a una societat de nova creació o és absorbida per una societat ja existent, on els socis reben un nombre d'accions, participacions o quotes de les societats beneficiàries proporcional a la seva respectiva participació en la societat que s'escindeix (art. 69 LME).

L'**escissió parcial** és el traspàs en bloc per successió universal d'una o diverses parts del patrimoni d'una societat cada una de les quals ha de formar una unitat econòmica a una o diverses societats de nova creació o ja existents, on els socis de la societat que s'escindeix reben un nombre d'accions, participacions o quotes socials de les societats beneficiàries de l'escissió proporcional a la seva respectiva participació en la societat que s'escindeix, i aquesta redueix el capital social en la quantia necessària (art. 70.1 LME).

Finalment, la **segregació** és el traspàs en bloc per successió universal d'una o diverses parts del patrimoni d'una societat; cada una de les quals ha de formar una unitat econòmica, en una o diverses societats, on la societat segregada rep a canvi accions, participacions o quotes de les societats beneficiàries (art. 71 LME).

La diferenciació entre escissió parcial i segregació –denominacions fins ara emprades indistintament a la pràctica jurídica per a fer referència a l'escissió parcial de la LME– es basa ara en qui sigui el receptor de les accions, participacions o quotes de les societats beneficiàries; en el primer cas, els socis de la societat escindida, i en la segregació, la mateixa societat segregada (aquesta operació era fins ara coneguda com a aportació de branca d'activitat). En tots dos casos la part o les parts traspassades han de formar una unitat econòmica (art. 70 i 71 LME).

Són pressupòsits de l'escissió:

- a) **L'extinció sense liquidació** (escissió total) o **el traspàs en bloc d'una o diverses parts del patrimoni d'una societat que formen una unitat econòmica mantenint la personalitat jurídica** (escissió parcial i segregació) d'una societat.

b) La divisió del patrimoni de la societat escindida en dues o més parts (escissió total) o la transmissió patrimonial d'una o més parts (escissió parcial i segregació).

c) La transmissió en bloc, a títol universal, del patrimoni a una o diverses societats de nova creació i/o a una o diverses societats beneficiàries.

d) Integració dels socis de la societat escindida (escissió total i parcial) o de la mateixa societat escindida (segregació) en les societats beneficiàries mitjançant l'atribució d'accions o participacions d'aquestes.

L'escissió es desenvolupa per mitjà d'un procediment **similar al de la fusió**; les seves normes són d'**aplicació supletòria** (art. 73.1 LME). Les societats beneficiàries de l'escissió poden ser d'un tipus mercantil diferent del de la societat que s'escindeix i únicament es pot acordar l'escissió si les accions o les aportacions dels socis a la societat que s'escindeix es troben íntegrament desemborsades (art. 68. 2 i 3 LME). També hi són aplicables, quan sigui procedent, les normes de l'escissió a l'operació mitjançant la qual una societat transmet en bloc el seu patrimoni a una altra societat de nova creació, amb la qual cosa rep a canvi totes les accions, participacions o quotes de soci de la societat beneficiària (art. 72 LME).

La LME recull dues **normes especials** per al supòsit d'**escissió total** –motivades per l'extinció de la societat– i una norma especial per a l'escissió parcial. Per a la primera: **a) la distribució dels elements de l'actiu no atribuïts** a alguna societat beneficiària en el projecte d'escissió entre totes les beneficiàries de manera **proporcional** a l'actiu atribuït a cada una d'elles (art. 75.1 LME); **b) la responsabilitat solidària** de totes les beneficiàries quan els **elements del passiu** no s'hagin atribuït a alguna societat beneficiària (art. 75.2 LME). Per a l'**escissió parcial**: la **possibilitat d'atribuir** a la beneficiària els **deutes** per a l'organització o funcionament quan la part segregada es compon d'una o diverses empreses o establiments comercials, industrials o de serveis (art. 70.2 LME). A més, tant en l'escissió total com en la parcial amb pluralitat de societats beneficiàries, sempre que no s'atribueixin accions, participacions o quotes de totes les societats beneficiàries als socis de la societat que s'escindeix, és necessari el consentiment individual dels afectats (art. 76 LME).

La LME estableix la responsabilitat solidària de les societats beneficiàries fins a l'import de l'actiu net atribuït en l'escissió a cada una d'elles, i, si subsisteix, de la mateixa societat escindida per la totalitat de l'obligació, per les obligacions assumides per una societat beneficiària que s'hagin incomplert (art. 80 LME).

8.2.3. Cessió global d'actiu i passiu

Dins la categoria de les **fusions impròpies**, s'engloben els supòsits d'adquisició d'elements empresarials que, fins i tot produint **efectes materials semblants** als de la fusió, no permeten ser qualificats jurídicament com a tal perquè hi falta algun dels pressupòsits que la caracteritzen (dissolució sense liquidació,

Simplificació de requisits

En el cas d'escissió per constitució de noves societats, si les accions, participacions o quotes de cadascuna de les noves societats s'atribueixen als socis de la societat que s'escindeix proporcionalment als drets que tenien en el capital d'aquesta, no són necessaris l'informe dels administradors sobre el projecte d'escissió ni l'informe d'experts independents, ni tampoc el balanç d'escissió (art. 78 bis LME).

traspàs patrimonial a títol universal i incorporació dels socis de les societats extingides per a la nova societat o per a l'absorbent). **Dos motius** han propiciat l'aparició d'aquestes figures en el tràfic: l'**elusión de les formalitats legals** que imperativament s'han de seguir en tot procés de fusió i la **reducció d'impostos** que aquesta comporta. Són operacions més ràpides, senzilles i econòmiques que la fusió, però també poden resultar més **arriscades** quan es busca eludir la protecció dels interessos dels accionistes o dels creditors. En aquests casos, poden ser qualificades com a fraudulentas.

La cessió global d'actiu i passiu per part d'una societat suposa la **transmissió en bloc** de tot el seu patrimoni a un tercer –persona física o jurídica– a canvi d'una contraprestació generalment en diners (si bé pot consistir en béns, drets, accions o participacions de l'adquirent). Aquesta figura és fàcilment distingible de la fusió *stricto sensu* quan a canvi de la transmissió en bloc es reben diners, béns o drets; però pot ser **difícil** fer aquesta diferenciació **quan** la contraprestació consisteix en el lliurament **d'accions o participacions** de la societat adquirent a la transmissent, després aquesta es **dissol** i, en concepte de quota de liquidació, lliura **als seus socis les accions o participacions** rebudes per la cessió. No obstant això, s'ha de tenir en compte que, en aquest segon supòsit, **no s'ha seguit el procediment** propi de la fusió i, a més, l'**adquisició** de les accions o participacions de la societat per part dels socis de la societat transmissent **porta causa** (derivarà) **d'aquesta i no de l'adquirent**, com passa en la fusió *stricto sensu*.

La cessió global de l'actiu i del passiu com a modificació estructural es regula en el títol IV de la LME (art. 81 a 91). Es requereixen el projecte de cessió global, l'informe dels administradors, l'acord de cessió global –incloent-hi la regulació del dret d'oposició dels creditors– i la formalització de la cessió global, que requereix l'atorgament d'escriptura pública i la inscripció en el Registre Mercantil. A la impugnació de la cessió global el disposat per la impugnació de la fusió.

La LME permet la transmissió en bloc de tot el patrimoni d'una societat inscrita per successió a un o a diversos socis o tercers sempre que la contraprestació que es rebí no consisteixi en accions, participacions o quotes de soci del cessionari. Si la contraprestació es rep de manera total i directament pels socis, la societat cedent queda extingida. En tot cas, aquesta contraprestació ha de respectar les normes aplicables a la quota de liquidació (art. 81 LME).

Les societats en liquidació poden cedir globalment el seu actiu i passiu sempre que no hagi començat la distribució del seu patrimoni entre els socis (art. 83 LME). I el supòsit de cessió global a dos o més cessionaris (cessió global plural) se subjecta a l'exigència que cada part del patrimoni que se cedeixi constitueixi una unitat econòmica (art. 82 LME). La LME també estableix la necessitat de fer constar la cessió global en una escriptura pública atorgada per la societat cedent i pel cessionari o cessionaris, i supedita la seva eficàcia a la inscripció

en el Registre Mercantil de la societat cedent. Si aquesta s'extingeix com a conseqüència de la cessió, se n'han de cancel·lar els assentaments registrals (art. 89 LME).

8.2.4. Trasl·lat internacional del domicili social

Per tal de facilitar la mobilitat societària, es regula per primera vegada en el dret espanyol el trasllat del domicili de societats mercantils espanyoles a l'estranger i el trasllat a territori espanyol del domicili de societats constituïdes de conformitat amb la llei d'altres estats. La Llei 3/2009 preveu en els articles 92 i següents el règim del trasllat internacional del domicili social i estén la seva aplicació a dos supòsits: el trasllat a l'estranger del domicili social d'una societat mercantil espanyola inscrita i el d'una societat estrangera al territori espanyol. El règim aplicable és el que estableixin els tractats o convenis internacionals vigents a Espanya i el que disposa la mateixa Llei, sense perjudici del que s'estableix per a la societat anònima europea (art. 92 LME).

Una societat espanyola **inscrita** pot traslladar el domicili a l'estranger sempre que el territori de destinació permeti el manteniment de la personalitat jurídica de la societat. No es poden traslladar les societats espanyoles inscrites que es trobin en situació de liquidació o de concurs de creditors (art. 93 LME). El trasllat de domicili, com que es regula com a modificació estructural, requereix l'elaboració del projecte de trasllat pels administradors, juntament amb un informe d'aquests que expliqui i justifiqui detalladament el projecte de trasllat. També és necessària l'aprovació de l'acord de trasllat de domicili a l'estranger per la junta de socis, amb els requisits i les formalitats propis del règim de la societat que es trasllada (art. 97 LME).

Els socis que hagin votat en contra de l'acord de trasllat de domicili a l'estranger es poden separar de la societat, de conformitat amb el règim previst per les societats de capital. Així mateix, es reconeix als creditors el crèdit dels quals hagi nascut abans de la data de la publicació del projecte de trasllat del domicili social a l'estranger el dret d'oposar-se al trasllat en els termes establerts per a l'oposició a la fusió (art. 44 LME). El trasllat del domicili social, i la corresponent modificació de l'escriptura social o dels estatuts, tenen efecte en la data en què la societat s'hagi inscrit en el registre del nou domicili (art. 102 LME).

9. Dissolució i liquidació de les societats de capital

La dissolució de les societats de capital s'ha de fer basant-se en una de les causes que estableixen els articles 360 a 364 LSC.

Les societats de capital es poden dissoldre de ple dret o per una causa legal o estatutària degudament constatada per la junta general o per resolució judicial.

La dissolució de ple dret opera:

- 1) Pel transcurs del terme de durada fixat en els estatuts, tret que anteriorment la pròrroga s'hagi prorrogat i inscrit expressament en el registre mercantil.
- 2) Pel transcurs d'un any des de l'adopció de l'acord de reducció del capital social per sota del mínim legal com a conseqüència del compliment d'una llei, si no s'ha inscrit en el registre mercantil la transformació o la dissolució de la societat, o l'augment del capital social fins a una quantitat igual o superior al mínim legal.
- 3) Per l'obertura de la fase de liquidació en el concurs de creditors.

Les causes legals de dissolució són:

- 1) El cessament en l'exercici de l'activitat o activitats que constitueixin l'objecte social. En particular, s'entendrà que s'ha produït el cessament després d'un període d'inactivitat superior a un any.
- 2) La conclusió de l'empresa que en constitueix l'objecte.
- 3) La impossibilitat manifesta d'aconseguir la finalitat social.
- 4) La paralització dels òrgans socials de manera que en resulta impossible el funcionament.
- 5) Pèrdues que deixen reduït el patrimoni net a una quantitat inferior a la meitat del capital social, tret que aquest s'augmenti o es redueixi en la mesura suficient, i sempre que no sigui procedent sol·licitar la declaració de concurs.
- 6) La reducció del capital social per sota del mínim legal, que no sigui conseqüència del compliment d'una llei.
- 7) Quan el valor nominal de les participacions socials sense vot o de les accions sense vot excedeix la meitat del capital social desemborsat i no es restableix la proporció en el termini de dos anys.
- 8) Per qualsevol altra causa establerta en els estatuts.
- 9) La societat comanditària per accions també es dissol per mort, cessació, incapacitat o obertura de la fase de liquidació en el concurs de creditors de tots els socis col·lectius, llevat que en el termini de sis mesos i mitjançant la modificació dels estatuts s'incorpori algun soci col·lectiu o s'acordi la transformació de la societat en un altre tipus social.

D'aquestes causes, les de ple dret, actuen de manera automàtica, quan que no és necessari cap acord de la junta general. Les altres sí que necessiten aquest acord; amb la qual cosa, si la junta general no el pren efectivament (per falta de convocatòria, perquè no s'ha arribat a un acord o perquè aquest és contrari), qualsevol interessat pot sol·licitar la dissolució judicial de la societat (art. 366.1 LSC). En aquests casos no té sentit la continuació de la societat, i per això s'ha de dissoldre, encara que la voluntat majoritària no ho vulgui. També

Nota

L'acord de dissolució de la junta s'ha d'adoptar amb les majories ordinàries (art. 364 LSC).

es reconeix a la junta general la possibilitat de dissoldre's mitjançant un mer acord pres a aquest efecte i adoptat amb els requisits establerts per a la modificació dels estatuts (art. 368 LSC).

Una norma de gran importància pràctica és la que es recull en l'article 367.1 LSC, de conformitat amb la qual si els administradors, si hi ha una causa de dissolució, no procuren aquesta (convocant la junta, sol·licitant la dissolució judicial si la junta no acorda dissoldre, etcètera), o si hi ha insolvència, no demanen la declaració de concurs, han de respondre solidariament dels deutes socials. En nombrosos casos la jurisprudència s'ha basat en aquesta norma per a fer que els administradors responguin del fet de deixar que la societat "desaparegui de fet" sense realitzar dur a terme les operacions de liquidació.

Una vegada que actua una causa de dissolució, la societat entra en liquidació. En aquesta etapa, no es poden subscriure nous contractes ni es poden contreure obligacions, ja que la societat s'ha d'extingir. Per aquesta raó, cessa la representació dels administradors. Les operacions pendents i les noves necessàries per a la liquidació les han de dur a terme els liquidadors. Llevat de disposició en contra dels estatuts o, si no, en cas de nomenament dels liquidadors per la junta general que acordi la dissolució de la societat, els qui siguin administradors al temps de la dissolució de la societat queden convertits en liquidadors. Si la dissolució ha estat conseqüència de l'obertura de la fase de liquidació de la societat en concurs de creditors, no és procedeix al nomenament dels liquidadors (art. 376 LSC).

La funció dels liquidadors és, bàsicament, la pròpia de tota liquidació: realització de les operacions pendents, alienació dels béns socials, percepció de crèdits i dividend passius, i satisfacció dels deutes socials. Un cop acabada la liquidació, han d'elaborar un balanç final i determinar la quota de l'actiu que correspon a cada soci. Aquest balanç, i la proposta de divisió, els ha d'aprovar la junta general. (art. 390.1 LSC).

En la societat anònima, els accionistes que representin la vintena part del capital poden sol·licitar al jutge de mercantil el nomenament d'un "interventor" que fiscalitzi les operacions de la liquidació (art. 381.1 LSC).

Els liquidadors han d'atorgar escriptura pública d'extinció de la societat (art. 395 LSC) i aquesta s'ha d'inscriure en el registre mercantil, de manera que es cancel·len els assentaments relatius a la societat (art. 396 LSC).

El TLRSC preveu que, una vegada cancel·lada la societat, sobrevinguin actius o passius. Si es tracta d'actius, s'han de repartir entre els socis; si es tracta de passius, els socis respondran (arts. 398 i 399 LSC), fins al límit del que s'ha rebut com a quota de liquidació.

Nota

"Els liquidadors són responsables davant els socis i els creditors de qualsevol perjudici que els hagin causat amb dol o culpa en l'exercici del seu càrrec" (art. 397 LSC).

10. Societats anònimes o limitades especials

10.1. Societats laborals

Les societats laborals, regulades per la Llei de 24 de març de 1997 (LSL), són societats anònimes o limitades on més del 50% del capital social és a les mans de treballadors per temps indefinit i a jornada completa, i el nombre d'hores a l'any treballades pels treballadors per temps indefinit que no siguin socis no excedeix el 15% en relació amb el total de les treballades pels socis treballadors (art. 1 LSL). Aquestes societats tenen un tracte fiscal avantatjós, establert en els articles 19 i 20 LSL.

La LSL atorga a les anònimes o limitades la possibilitat de convertir-se en laborals si reuneixen els requisits de l'article 1. És una possibilitat, no una obligació; no es converteixen automàticament en societats laborals, sinó que ho poden fer si ho desitgen (conversió que no es considera com a transformació social). I normalment ho desitjaran, atesos els avantatges fiscals. La LSL busca potenciar la participació dels treballadors en la pròpia empresa, la no-separació capital-treball, que tants problemes ocasiona. A més, en una època de grans crisis empresarials, es va intentar impedir els tancaments d'empreses i l'atur dels seus treballadors afavorint que aquests assumissin la condició de socis amb l'obtenció de beneficis fiscals. D'aquesta manera, el treballador es converteix, a més, en soci, en empresari, en director del seu propi treball.

Hi ha algunes notes característiques d'aquest tipus social. Així, les accions o participacions són de **dues classes: laboral i ordinària**, segons que el seu titular sigui treballador o simple inversor (art. 6.1 LSL). Cap soci no pot tenir més d'un 33,33% del capital (art. 5.3 LSL), excepte les entitats públiques, que poden tenir fins i tot un 49%. S'ha de constituir un fons de reserva obligatori (a més de les reserves legals pròpies de tota societat anònima) que només es pot repartir en cas de liquidació i que es dota amb el 10% dels beneficis líquids de cada exercici (art. 14 LSL). Però potser la característica diferencial més vistosa sigui el règim de tempteig legal en la transmissió d'accions, que estableixen els articles 7 a 10 de la LSL.

El soci treballador que vulgui transmetre les seves accions a un no treballador a temps complet ho ha de comunicar als administradors, que, al seu torn, ho han de comunicar als altres socis. Tenen preferència per a aquesta adquisició, en primer lloc, els treballadors indefinits no socis; si no fan ús d'aquesta, en segon lloc, els treballadors socis; si tampoc no en fan ús, en tercer lloc, els socis no treballadors; en el mateix cas, en quart lloc, les poden adquirir els treballadors no indefinits; en cinquè lloc, si no han adquirit els anteriors, la societat, i, finalment, si no les han adquirit cap d'ells (o en la part no adquirida), es poden transmetre a aquest tercer no treballador a temps complet amb qui va concertar la transmissió el soci treballador.

10.2. Societats d'inversió mobiliària i gestores de fons d'inversió

L'anònima és, en principi, un tipus social pensat per a inversors financers, persones a qui els interessa poc l'objecte social de la societat i molt la rendibilitat que les accions els poden oferir. La limitada, en canvi, és un tipus pensat per

a inversors industrials, persones a les quals sí que els interessa l'objecte de la societat i que busquen, d'alguna manera, intervenir en el desenvolupament de l'activitat que el constitueix. L'anònima s'ha convertit en prototip de gran empresa a Espanya i la limitada en prototip de la petita i mitjana empresa.

L'ordenament mercantil preveu diversos tipus de societats actuant en el mercat que regula com a **anònimes amb especialitats**. Així passa, per exemple, amb les societats d'assegurances o amb els bancs, que són societats anònimes a les quals s'imposa alguna limitació quant a capital mínim, reserves obligatòries àmplies, control de la gestió, etc. Farem una breu referència a dos d'aquests tipus especials: les societats d'inversió mobiliària i les gestores de fons d'inversió.

Estan regulades per la Llei de règim de les institucions d'inversió col·lectiva de 4 de novembre de 2003. Les institucions d'inversió col·lectiva (IIC) són les que tenen per objecte la captació de fons, béns o drets del públic per a gestionar-los i invertir-los en béns, drets, valors o altres instruments financers o no, sempre que el rendiment de l'inversor s'estableixi en funció dels resultats col·lectius (art. 1.1 LIIC). Les institucions d'inversió col·lectiva han d'adoptar necessàriament la forma de societats d'inversió o fons d'inversió (art. 1.2 LIIC).

Les societats d'inversió són societats anònimes són les que tenen per objecte social l'assenyalat en l'article 1 LIIC. Són aquelles l'activitat social de les quals consisteix a invertir el patrimoni social en actius financers o monetaris per a obtenir com a guany els beneficis que produeixin aquests actius. En aquestes societats són els mateixos socis inversors els que decideixen les condicions de la inversió.

Els fons d'inversió, en canvi, són masses patrimonials formades per aportacions d'inversors que no volen (normalment, perquè no saben) participar en la decisió de com, on i quan invertir. És per això que encomanen la presa d'aquestes decisions i l'actuació, gestió i disposició del patrimoni a altres entitats (les societats gestores de carteres, que han de ser societats anònimes) que sí que coneixen el mercat financer i saben com treure rendiment al fons comú. Cada una de les parts alíquotes en les quals es divideix el patrimoni d'un fons són les participacions, que no tenen valor nominal però sí la condició de valors negociables (art. 7.1 LIIC).

En els fons d'inversió l'inversor no decideix; la titularitat dels béns aportats correspon als partícips, i la seva gestió i fins i tot la seva disposició corresponen a la societat gestora. Aquesta no es converteix en propietària del fons; tanmateix, té la facultat típica del propietari, que és la de disposició o venda del bé.

Les participacions

Es poden representar mitjançant certificats nominatius o mitjançant anotacions en compte i n'hi pot haver de diferents classes, que es poden diferenciar, entre altres aspectes, per la divisa de la denominació, per la política de distribució de resultats o per les comissions que hi siguin aplicables. Cada classe de participacions rep una denominació específica, que ha d'anar precedida de la denominació del fons i, si s'escau, del compartiment (art. 7.1 LIIC).

11. Altres formes societàries

11.1. Societats de caràcter mutualista

Dins la denominació genèrica de "societats de caràcter mutualista", la doctrina designa unes formes socials la finalitat principal de les quals no és l'obtenció d'un lucre il·limitat per a repartir entre els socis, sinó la cobertura recíproca entre aquests socis de necessitats comunes. Es tracta d'establir sistemes d'ajuda en una necessitat comuna. És per això que, si s'obtenen beneficis, normalment no es reparteixen; i si així es fa, s'entén més com una devolució de l'aportació, que com el repartiment d'un benefici obtingut. Per a aquests tipus socials, l'ordenament preveu que tinguin un capital variable, sempre dins uns límits prefixats. Això significa que la variació del capital (per l'entrada o sortida de nous socis, per exemple) no necessita, si és dins els límits establerts, una modificació dels estatuts.

11.1.1. Cooperatives

Les cooperatives les constitueixen persones unides per necessitats socioeconòmiques comunes que busquen la satisfacció d'aquestes necessitats mitjançant la realització d'una activitat en comú. Estan regulades per la Llei de cooperatives de 16 de juliol de 1999 (LCoop), si bé en totes les comunitats autònomes que han usat la seva competència en aquesta matèria també hi ha lleis de cooperatives i que són aplicables a les cooperatives constituïdes en el seu territori (per exemple la **Llei 18/2002, de 5 de juliol, de cooperatives**, regeix per a les cooperatives que duen a terme la seva activitat principalment a Catalunya).

La societat cooperativa es constitueix mitjançant una escriptura pública, que s'ha d'inscriure en el Registre de Societats Cooperatives. Amb la inscripció adquireix personalitat jurídica (art. 7 LCoop). Poden revestir la forma de cooperativa de primer i segon grau (art. 1.4 LCoop). I excepte en els supòsits que preveu la LCoop, les cooperatives de primer grau han d'estar integrades, almenys, per tres socis, i les de segon grau han d'estar constituïdes, almenys, per dues cooperatives (art. 8 LCoop).

L'activitat comuna varia segons el tipus de necessitat de què es tracti.

La LCoop, en l'article 6, estableix les de treball associat, les de consumidors i usuaris, d'habitatges, agraris, d'explotacions comunitàries de la terra, de serveis, del mar, de transportistes, d'assegurances, sanitàries, d'ensenyament i de crèdit. En les cooperatives de consum, per exemple, són els mateixos cooperativistes els que adquireixen els productes del fabricant o del distribuïdor a l'engròs per vendre'ls entre ells, amb la qual cosa s'evita la intervenció d'intermediaris que n'encareixin el preu. En les cooperatives d'explotació comunitària de la terra, els cooperativistes aporten les seves terres per a explotar-les entre tots.

És característic de la cooperativa la **lliure baixa i adhesió dels seus socis** (art. 1.1 LCoop). Totes les persones que compleixin els requisits fixats en els estatuts (que són la pertinença a la comunitat de necessitats socioeconòmiques que pretengui satisfer la cooperativa) poden demanar l'adhesió; també poden deixar la societat en qualsevol moment (si bé, es pot pactar un termini durant el qual no es demanarà la baixa, llevat d'una causa justa justificada).

Per a potenciar l'entrada de capital en la cooperativa, la llei permet que al costat dels socis cooperativistes, que es beneficien fonamentalment de l'ajuda comuna a les seves necessitats, en formin part els anomenats socis col·laboradors (art. 14 LCoop), que són persones que només aporten capital (mai més del 45% d'aquest) i que no participen en les activitats cooperatives ni se'n poden beneficiar. En la majoria de les cooperatives també es pot donar l'existència dels anomenats socis de treball, que no aporten capital sinó treball a la cooperativa, però que, com els socis cooperativistes, participen en l'activitat comuna i se'n beneficien (art. 13.4 LCoop).

La llei permet que els socis pactin que les seves aportacions donin dret a un interès anual, que no pot ser superior de més de sis punts a l'interès legal dels diners. En cas que hi hagi excedents, es poden repartir entre els socis, però aquest repartiment, denominat "**retorn cooperatiu**", no es pot dur a terme en proporció amb el capital aportat, sinó en proporció amb l'activitat realitzada per cada soci (art. 58.4 LCoop). No implica un repartiment del benefici, sinó una devolució al soci del que se li ha cobrat de més en l'ús dels serveis de la cooperativa. Aquesta regla és la que més manifesta el caràcter mutualista de la cooperativa i l'allunyament d'una societat amb ànim de lucre.

Aquesta finalitat principal d'ajuda a les necessitats comunes es manifesta igualment en el fet que, dels excedents nets, un 20% s'ha de destinar obligatòriament al Fons de Reserva Obligatori, i un 5% al Fons d'Educació i Promoció (art. 58.1 LCoop), i que, en cas de dissolució de la societat, l'excedent resultant (després de tornar, per descomptat, les aportacions als socis) no es reparteix entre els socis, sinó que es posa a disposició d'una societat cooperativa o d'una entitat federativa que consti en els estatuts (art. 75.2.d LCoop). Així, es manifesta també que els cooperativistes no busquen el lucre particular fonamentalment.

Finalment, cal assenyalar que els òrgans de la societat cooperativa són tres: l'**assemblea general** (òrgan de deliberació i adopció d'acords integrat pels socis, art. 20 LCoop), el **consell rector** (òrgan de gestió i representació de la cooperativa). (32.1 LCoop) i la **intervenció**. Aquest últim és un òrgan necessari en tota cooperativa i es dedica a la censura de comptes (art. 38.1). Els estatuts també poden crear un òrgan denominat "comitè de recursos", que resol les impugnacions dels acords del consell rector (art. 19 paràgraf 2n. LCoop).

11.1.2. Societats de garantia recíproca

Les societats de garantia recíproca estan regulades per la Llei d'11 de març de 1994 (LSGR). Són societats la finalitat de les quals és intervenir com a fiadores en els crèdits i préstecs concedits als seus socis partícips. Es tracta d'un objecte social exclusiu: només es poden dedicar a atorgar garanties personals, per aval o per qualsevol altre mitjà admès en dret diferent de l'assegurança de caució, als seus socis i a prestar-los assessorament financer (art. 2 LSGR). D'aquesta manera, aquests socis tenen més fàcil accés al crèdit, ja que les garanties per-

sonals que generalment s'exigeixen per a concedir-los els atorga la mateixa societat; que, a més, pel fet de ser solvent, gaudeix de la confiança de l'entitat que concedeixi el crèdit o préstec.

Aquestes societats han de tenir un capital mínim de tres-cents milions de pesetes (1.803.037 euros) (art. 8.1 LSGR) i almenys 150 socis fundadors (art. 16 LSGR). El capital és variable, de manera que en els estatuts s'ha de fixar un capital mínim (no inferior a aquests 1.803.037 euros), i l'entrada de nous socis pot augmentar el capital fins al triple d'aquest mínim, sense necessitat d'acord algun modificatiu dels estatuts (art. 7.1 LSGR). Hi pot haver dos tipus de socis: els partícips i els protectors (art. 6 LSGR). Els socis partícips han de ser petits o mitjans empresaris pertanyents al sector professional i a l'àmbit geogràfic que es determini en els estatuts i són els que poden demanar l'aval de la societat. Els socis protectors, en canvi, són socis altruistes que aporten diners per a una major solvència de la societat.

Els socis protectors no busquen el lucre, sinó ajudar el ram professional de què es tracti; solen ser entitats públiques (p. ex., governs autonòmics) o amb una finalitat social (p. ex., caixes d'estalvis). Encara que els beneficis de la societat es reparteixen entre els socis, sembla clar que no és aquesta la finalitat de la participació dels protectors, ja que, com que la societat no busca un lucre il·limitat, els beneficis són més aviat escassos. És més, els beneficis només són repartibles si l'actiu de la societat, una vegada deduït el passiu, és igual o superior al capital social. A més, un 50% dels beneficis s'ha de destinar a una reserva fins que aquesta assoleixi un valor igual al doble de la xifra mínima del capital social (arts. 52 i 53 LSGR).

11.1.3. Societats mútues d'assegurances

Aquestes societats estan regulades pel Reial decret legislatiu de 29 d'octubre de 2004, pel qual s'aprova el text refós de la Llei d'ordenació i supervisió de les assegurances privades. En aquestes, els socis, anomenats mutualistes i agrupats normalment per raó de la seva professió o de la seva pertinença a una empresa determinada, actuen com a asseguradors de si mateixos. Els diversos esdeveniments danyosos que preveuen els estatuts són indemnitzats per la mutualitat en les quanties previstes. D'aquesta manera, els mutualistes esperen aconseguir el compliment de la mateixa funció que les companyies asseguradores, però a un cost menor.

Sovint, la pertinença a una determinada branca professional comporta l'adscripció necessària a una mutualitat obligatòria, que compleix d'aquesta manera les funcions d'assegurament (mutualitat de funcionaris, d'advocats, etcètera).

11.2. Agrupacions d'interès econòmic

Aquesta forma social es regula per la Llei d'agrupacions d'interès econòmic de 29 d'abril de 1991 (LAIE). És una societat que compleix una funció auxiliar per a l'exercici de l'activitat econòmica dels socis (art. 3.1 LAIE), però sense que la societat participi ni incideixi en aquesta activitat econòmica que cada soci continua duen a terme pel seu compte. A més, l'agrupació no pot tenir directament o indirectament participacions en societats que siguin membres seus, ni dirigir o controlar directament o indirectament les activitats dels seus socis

o de tercers (art. 3.2 LAIE). En el que no recull la Llei de 1991, s'hi apliquen les normes de les societats col·lectives. Així, per exemple, en matèria de responsabilitat, els socis han de respondre personalment, il·limitadament, subsidiàriament i solidàriament dels deutes de la societat (art. 5 LAIE).

El supòsit típic d'agrupació d'interès econòmic és la que constitueixen diversos professionals liberals (p. ex., arquitecte, advocat, economista, mèdic, etcètera) que volen suportar en comú les despeses de les funcions auxiliars (lloguer del local, auxiliar administratiu, material informàtic, etcètera), però continuant cada un de manera independent la seva activitat.

11.3. Societats professionals

La introducció en el nostre dret de la figura de la "societat professional" s'ha produït per la Llei 2/2007, de 15 de març (LSP). La societat professional té per objecte l'exercici en comú d'una activitat professional (s'entén per tal la que exigeix una titulació universitària oficial o titulació professional, per a l'exercici de la qual sigui necessari acreditar una titulació universitària oficial i inscripció en el corresponent col·legi professional –art. 1.1 LSP–). Això vol dir que la mateixa societat actua, per exemple, com a advocat, auditor, economista o metge i cobra per aquests serveis i tributa. La majoria del capital i dels drets de vot, o la majoria del patrimoni social i del nombre de socis en les societats no capitalistes, han de pertànyer a socis professionals (art. 4.2 LSP). També han de ser socis professionals, com a mínim, la meitat més un dels membres dels òrgans d'administració (art. 4.3 LSP). Només es poden dedicar a prestar una activitat professional (art. 2 LSP). Una característica important és que la societat professional pot tenir qualsevol forma prevista en les lleis: societat civil, col·lectiva, anònima, limitada, cooperativa, etcètera, i que els socis han de respondre dels deutes socials segons la forma adoptada (art.1, 2 i 3 LSP).

Entre les normes més rellevants es poden destacar les següents:

- La participació en beneficis s'ha de pactar lliurement (es pot establir, per exemple, que els fundadors sempre cobraran un plus, o que el soci que més clients aporti cobri més, o el que aconseguixi més "èxits", etcètera), i a falta de pacte ha de ser proporcional a la participació en el capital (art. 10 LSP).
- Dels deutes derivats d'actes professionals (sembla que es refereix, per exemple, a un acte de negligència que causi dany al client o a tercers), han de respondre solidàriament la societat i el professional concret que va fer l'acte (art. 11.2 LSP).
- La condició de soci professional és intransmissible, llevat que els socis professionals ho consentin (per unanimitat o per majoria si els estatuts ho estableixen –art. 12 LSP–).

- Finalment, es pot excloure el soci professional perquè incompleix les seves obligacions o perquè està inhabilitat per a exercir la professió (art. 13 LSP).

11.4. Entitats de capital de risc

La Llei de 24 de novembre de 2005 regula les entitats de capital de risc i les seves societats gestores. Les entitats de capital de risc són les societats i els fons, i el seu objecte social és la inversió temporal en el capital de societats no financeres que no cotitzin, amb la idea d'impulsar-les en el seu moment inicial i, quan hagin aconseguit fixar la seva activitat econòmica, liquidar la inversió venent les accions o participacions (per això la inversió és temporal –art. 2–). Es tracta d'entitats creades per a impulsar societats que actuen en mercats poc coneguts o establerts o d'alt risc, injectant un capital inicial que ajudi al seu enlairament. Sovint, són entitats participades pel poder públic, que busca així ajudar empreses locals.

Taula 4. Estadística de formes empresarials (2012)

Total	Persones físiques	SA	SRL	Societats col·lectives	Societats comanditàries	Comunitats de béns	Cooperatives	Associacions i altres	Organismes autònoms i altres
3.199.617	1.656.467	102.532	1.123.574	231	100	113.823	21.764	172.495	8.631

Font: INE. El 2011 el total d'empreses era de 3.250.576 i el 2010, de 3.291.263. <http://www.ine.es/jaxiBD/tabla.do>

Taula 5. Estadística de societats constituïdes (2011)

SA	SRL	SA professional i SRL professional	SAL	Societats col·lectives	Societats comanditàries i societat comanditària per accions	Cooperativa de crèdit	AIE i AEIE	UTE SLNE
653	81.027	1 i 1262	12	3	5 i 1	5	110 i 6	342

Font: Registre Mercantil Central. El capital subscrit per les 653 SA va ser de 17.529.230.108,32 euros; el capital subscrit per les 81.027 SRL va ser de 3.777.089.104,48 euros. <http://www.rmc.es/documentacion/publico/ContenedorDocumentoPublico.aspx?arch=Estadisticas\ESTADISTICAS-2011.pdf>

12. Els grups de societats

Dins del fenomen de la unió de societats, es distingeix entre unió horitzontal i unió vertical. En la **unió horitzontal** (també anomenada unió sota el principi de cooperació), les societats actuen en un pla d'igualtat i coordinen la seva activitat mitjançant un acord lliurement acceptat. El cas típic d'aquesta unió és el de les anomenades **unions temporals d'empreses (UTE)**, que sorgeixen dels contractes de col·laboració de caràcter temporal entre empresaris per al desenvolupament o execució d'una obra o servei concret. Les UTE estan regulades per la Llei de 26 de maig de 1982. L'UTE no té personalitat jurídica; no neix un ens jurídic completament diferenciat de les empreses que s'uneixen. Els membres de l'UTE responen davant els tercers solidàriament i il·limitadament dels actes i les operacions realitzats en benefici comú (art. 7è.).

En la **unió vertical** (també coneguda com a unió sota el principi de concentració), s'articula una estructura de poder on hi ha una societat que domina les altres i imposa unes directrius comunes en l'activitat. Es distingeix així entre **societat mare** o dominant i **societats filials**. Aquesta unió vertical se sol aconseguir mitjançant la participació de la societat mare en el capital de les filials. Però el que importa no és el fet de la participació en el capital, sinó que hi hagi de fet una unitat econòmica, que totes les societats actuïn sota la direcció de la mare.

L'article 42 CdeC, modificat per la Llei 16/2007, estableix un concepte de grup de societats a l'efecte d'establir l'obligació de consolidació comptable. Existeix un grup quan una societat tingui o pugui tenir directament o indirectament el control d'una altra o d'altres. En particular, es presumeix que hi ha control quan una societat, que es qualifica com a dominant, es trobi en relació amb una altra societat (que es qualifica com a dependent) en alguna de les situacions següents: **a)** que tingui la majoria dels drets de vot; **b)** que tingui la facultat de nomenar o destituir la majoria dels membres de l'òrgan d'administració; **c)** que pugui disposar, en virtut d'acords formalitzats amb tercers, de la majoria dels drets de vot; **d)** que hagi designat amb els seus vots la majoria dels membres de l'òrgan d'administració que ocupin el seu càrrec en el moment en què s'hagin de formular els comptes consolidats i durant els dos exercicis immediatament anteriors. Com s'observa, l'important és que hi hagi un control de fet de la voluntat de la societat dominada o filial. Per la seva banda, l'article 18 de la LSC estableix que, als efectes d'aquest, es considera que existeix grup de societats quan concorren algun dels casos de l'article 42 CdeC i és societat dominant la que té o pot tenir, directament o indirectament, el control d'una altra o d'altres.

En aquests grups de societats, sota la vestidura jurídica de diverses societats diferents (persones jurídiques independents), el que en realitat existeix és una única realitat empresarial. Això, encara que no comporti un frau de per si, pot donar lloc a situacions perilloses i fraudulentament. En particular, l'existència del grup pot perjudicar els interessos de:

a) Els socis externs, és a dir, els socis minoritaris de cada societat si aquesta exerceix l'activitat econòmica que interessa al grup, no a la societat mateixa;

- b) els creditors de la societat filial, si aquesta s'endeuta en excés seguint una política del grup;
- c) els treballadors de cada una de les societats.

En els grups de societats, el problema que es planteja és, per tant, que cada societat, en el desenvolupament de la seva activitat, no busca el seu benefici exclusiu, sinó que anirà emmarcada dins la finalitat de tot el grup. Això pot significar, fins i tot, que una societat s'arrisqui massa en interès del grup, de manera que, si aquella perd diners, perjudica poc el grup (aquest perd poc i va poder obtenir molt), però perjudica molt els socis minoritaris, que poden veure com s'esfumen els beneficis i el valor de les seves accions, participacions o parts socials; els creditors, que poden sofrir les conseqüències de la disminució patrimonial de la societat, i els mateixos treballadors, que poden veure perillar els seus llocs de treball.

I per això hi ha una tendència legal i jurisprudencial a tractar aquest grup, aquesta unitat econòmica, com una unitat jurídica. Per exemple, s'obliga totes les societats del grup a presentar una comptabilitat unitària que sigui la suma de tots els actius i passius de totes les societats (els anomenats "comptes anuals consolidats"); igualment, a efectes de tributació, se'ls apliquen regles especials. La concentració d'empreses –com vam veure en el mòdul 3– es controla per la normativa que regula la lliure competència; i en més d'una ocasió, la jurisprudència ha fet respondre la societat mare de deutes assumits per la filial, encara que aquesta regla no estigui consagrada legalment.

La jurisprudència aplica la doctrina anomenada "aixecament del vel de la persona jurídica". "S'aixeca el vel", es mira el que hi ha a sota d'aquesta societat filial, persona jurídica independent. Si resulta que, a la pràctica, el que hi ha és una societat dominada per la mare, una societat completament dependent, es fa respondre la que en realitat ha ordenat l'endeutament. Aquesta doctrina de l'"aixecament del vel" s'ha d'utilitzar amb molta prudència. Al cap i a la fi implica trencar la regla de la independència de les persones jurídiques, i per això només s'ha d'utilitzar en casos excepcionals en què s'apreciï un frau real que no es pugui evitar de cap altra manera.

Resum

Quan diverses persones tenen una sèrie d'interessos i necessitats econòmiques comuns, el més lògic és que acordin satisfer aquests interessos i necessitats mitjançant una activitat comuna i coordinada. El contracte pel qual diversos subjectes es comprometen a exercir conjuntament una activitat comuna es denomina contracte de societat.

La dualitat dels nostres codis –civil i de comerç– fa que també regulin separatament un contracte de **societat civil** i un altre de **societat mercantil**. Tanmateix, la immensa majoria de les societats que actuen en el tràfic privat adopten formes especials regulades en lleis alienes als codis, per la qual cosa la vella discussió sobre quan una societat és civil o mercantil no assoleix gran rellevància pràctica.

En matèria de societats, se sol fer una distinció fonamental entorn de la responsabilitat que assumeixen els socis. D'una banda, estan aquelles en què la **responsabilitat dels socis és limitada**: es restringeix a l'aportació que s'ha de fer a la societat. Dins d'aquesta categoria, entren les societats mercantils SA, SRL, SLNE i societats de garantia recíproca. D'altra banda, es distingeixen les societats en què la **responsabilitat dels socis és il·limitada**, és a dir, va més enllà de l'aportació que s'obliguen a fer a la societat; de tal manera que, quan el patrimoni de la societat no sigui suficient per a pagar els creditors, aquests poden procedir contra el patrimoni dels socis que responen davant d'ells de manera solidària. En aquesta categoria entren les societats civils i dues societats regulades pel Codi de comerç: la col·lectiva i la comanditària.

Dins de les societats considerades tradicionalment mercantils, perquè estan regulades en el Codi de comerç o en lleis mercantils especials, es distingeix també entre **societats personalistes** i **societats capitalistes**. Dins de les primeres, s'hi inclouen societats amb la característica comuna de prestar una especial atenció a les condicions personals dels socis; així passa amb la societat col·lectiva, la societat comanditària i l'agrupació d'interès econòmic, enumeració que es completa amb els comptes en participació, ja que, malgrat el caràcter intern que tenen (no es manifesta davant tercers), el seu règim pressuposa la relació *intuitus personae*.

Els elements que caracteritzen les societats capitalistes són oposats radicalment als de les personalistes. En aquest grup s'inclouen les societats que no tenen en compte les condicions personals dels socis, sinó la seva aportació de capital. Es tracta de societats en què la relació és *intuitus pecuniae* (SA, SRL, i societat comanditària per accions).

En aquest mòdul hem estudiat el règim jurídic de les diferents societats mercantils regulades tant en el Codi de comerç com en lleis especials, intentant remarcar les diferències essencials entre les personalistes i les capitalistes.

Exercicis d'autoavaluació

1. Les societats anònimes i de responsabilitat limitada...

- a) poden ser civils o mercantils segons el seu objecte.
- b) són sempre mercantils.
- c) Totes dues són falses.

2. En la societat col·lectiva...

- a) qualsevol soci pot demanar la dissolució de la societat sense necessitat que es presenti una causa legal de dissolució.
- b) qualsevol soci pot demanar la dissolució de la societat si aquesta s'ha constituït per un temps indefinit.
- c) Totes dues són falses.

3. El soci comanditari...

- a) respon dels deutes socials fins al límit de la seva aportació.
- b) respon subsidiàriament, personalment, solidàriament i il·limitadament dels deutes socials.
- c) Totes dues són falses.

4. En la societat anònima, la valoració de les aportacions no dineràries...

- a) és obligatòria.
- b) la duen a terme un o diversos experts independents.
- c) Totes dues són verdaderes.

5. Perquè la junta general de REPA, SA, societat que té un capital social de 100.000 euros dividit en 10.000 accions de 10 euros de valor nominal cada una quedi vàlidament constituïda en primera convocatòria per a aprovar els comptes anuals...

- a) hi hauran d'assistir accionistes titulars d'almenys 5.000 accions.
- b) hi hauran d'assistir almenys la meitat de socis.
- c) Totes dues són falses.

6. En el mateix cas de la pregunta anterior, si hi acudeixen en primera convocatòria accionistes titulars de 5.000 accions, els comptes s'aprovarien si votessin a favor de l'acord...

- a) accionistes que representin almenys 2.500 accions.
- b) accionistes que representin almenys 2.501 accions.
- c) Totes dues són falses.

7. L'administració d'una SA es pot encomanar...

- a) a dos administradors mancomunats.
- b) a un consell d'administració obligatòriament.
- c) Totes dues són falses.

8. En les societats anònimes i de responsabilitat limitada...

- a) es pot aportar treball.
- b) es pot establir l'obligació de fer prestacions accessòries.
- c) Totes dues són verdaderes.

9. En la societat de responsabilitat limitada...

- a) una participació equival a un vot, llevat de disposició en contra dels estatuts.
- b) una participació equival sempre a un vot i aquesta proporció no es pot alterar.
- c) Totes dues són falses.

10. Els socis industrials en les societats col·lectives...

- a) responen de deutes però no de pèrdues.
- b) poden fer competència a la societat.
- c) Totes dues són verdaderes.

11. La fusió de dues o més societats anònimes requereix...

- a) l'extinció d'almenys una societat.
- b) la compra de totes les accions per part de la societat absorbent.
- c) Totes dues són verdares.

12. La societat de responsabilitat limitada es pot constituir...

- a) amb un capital social de 6.000 euros i un desemborsament de 3.000 euros.
- b) per un únic soci.
- c) Totes dues són verdares.

13. Es pot nomenar administrador per un temps indefinit:

- a) en la SA.
- b) en la SRL.
- c) Totes dues són verdares.

14. La dissolució de les societats anònimes i de responsabilitat limitada...

- a) té lloc sempre *ipso iure*.
- b) requereix sempre l'acord de la junta general.
- c) Totes dues són falses.

15. En els comptes en participació...

- a) es crea una societat amb personalitat jurídica.
- b) el que ha aportat el participi s'integra al patrimoni del gestor.
- c) Totes dues són verdares.

16. En les societats de capital, tenen dret de separació els socis que no hagin votat a favor de l'acord...

- a) de pròrroga de la societat.
- b) de la creació, modificació o extinció anticipada de l'obligació de realitzar prestacions accessòries.
- c) Totes dues són verdares.

17. En la societat col·lectiva, el soci industrial...

- a) no pot ser administrador mai.
- b) només pot ser administrador en cas de silenci dels estatuts.
- c) Totes dues són falses.

18. Quant a les obligacions,...

- a) són valors emesos en massa per la societat que representen parts alíquotes d'un crèdit.
- b) poden ser emeses per la SRL.
- c) Totes dues són verdares.

19. Qualsevol fusió requereix sempre...

- a) l'extinció sense liquidació de totes les societats que intervenen en el procés.
- b) el traspàs individual de cadascun dels elements que integren el patrimoni o els patrimonis que es traspassen.
- c) Totes dues són falses.

20. En les societats professionals, dels deutes derivats d'actes professionals (p. ex. un acte de negligència)...

- a) només respon la societat.
- b) responen solidàriament la societat i el professional que va realitzar l'acte.
- c) Totes dues són falses.

21. En la SRL, per a les aportacions no dineràries...

- a) cal elaborar un informe pericial sobre el valor del bé.
- b) els socis que fan l'aportació responen solidàriament davant la societat i davant els creditors socials de la realitat de les aportacions i del valor que se'ls hagi atribuït en l'escriptura.
- c) Totes dues són vertaderes.

22. En la SRL, els estatuts poden...

- a) impedir la transmissió voluntària de les participacions per actes *inter vivos*, durant un període de temps no superior a cinc anys a comptar de la constitució de la societat.
- b) sempre que es reconegui el dret de separació.
- c) Totes dues són vertaderes.

23. Les accions representades per mitjà de títols...

- a) poden ser nominatives o al portador.
- b) han de ser necessàriament nominatives mentre no se n'hagi desemborsat enterament l'import, quan la transmissibilitat estigui subjecta a restriccions.
- c) Totes dues són vertaderes.

24. En la SA, qualsevol modificació d'estatuts requereix...

- a) un informe dels administradors o, si escau, dels accionistes autors de la proposta, justificar la modificació.
- b) que en la convocatòria de la junta es facin constar amb claredat els punts que s'han de modificar i el dret que correspon a tots els accionistes d'examinar en el domicili social el text íntegre de la modificació proposada, de l'informe sobre aquesta i de demanar el lliurament o la tramesa gratuïta dels documents esmentats.
- c) Totes dues són vertaderes.

25. En la SA, per tal d'augmentar el capital social...

- a) es poden emetre noves accions, o bé elevar el valor nominal de les ja existents.
- b) no cal que el nombre d'accions multiplicat pel seu valor nominal sigui igual a la xifra de capital.
- c) Totes dues són vertaderes.

Solucionari

Exercicis d'autoavaluació

1. b

2. b

3. a

4. c

5. c N'hi haurà prou que hi assisteixi/n accionista/es titular/s de 2.500 accions.

6. b

7. a

8. b

9. a

10. a

11. a

12. b El capital de la SRL ha d'estar enterament subscrit i enterament desemborsat en el moment de la seva constitució.

13. b

14. c El transcurs del terme fixat en els estatuts és l'única causa de dissolució que té lloc ipso iure. Les altres causes de dissolució requereixen l'acord de la junta general.

15. b

16. c

17. c Pot ser administrador si se'l nomena expressament en els estatuts.

18. a

19. c

20. b

21. b

22. a

23. c

24. b

25. a

Glossari

agrupació d'interès econòmic (AIE) *f* Societat que compleix una funció auxiliar per a l'exercici de l'activitat econòmica dels socis, però sense que la societat participi ni incideixi en aquesta activitat econòmica, que cada soci continua exercint pel seu compte.

comptes en participació *f pl* Mitjançant aquest contracte una part (comptepartícip) aporta uns diners i l'altra (gestor) l'inverteix amb la finalitat de repartir-se els guanys obtinguts.

contracte de societat *m* Contracte pel qual diversos subjectes es comprometen a exercir conjuntament una activitat comuna.

cooperativa *f* Societat que constitueixen persones unides per necessitats socioeconòmiques comunes que busquen la satisfacció d'aquestes necessitats mitjançant la realització d'una activitat en comú.

entitats de capital de risc *f pl* Societats i fons l'objecte social dels quals és la inversió temporal en el capital de societats no financeres que no cotitzin, amb la idea d'impulsar-les en el seu moment inicial i, quan hagin aconseguit fixar la seva activitat econòmica, liquidar la inversió (venent les accions o participacions).

institucions d'inversió col·lectiva (IIC) *f pl* Són les que tenen per objecte la captació de fons, béns o drets del públic per a gestionar-los i invertir-los en béns, drets, valors o altres instruments, financers o no, sempre que el rendiment de l'inversor s'estableixi en funció dels resultats col·lectius. Han d'adoptar la forma de societats d'inversió o fons d'inversió.

modificacions estructurals *f pl* Alteracions de la societat que van més enllà de les simples modificacions estatutàries perquè afecten l'estructura patrimonial o personal de la societat. Dins d'aquestes, la Llei de modificacions estructurals inclou la transformació, la fusió, l'escissió i la cessió global d'actiu i passiu, si bé també s'aborda el trasllat internacional del domicili social, perquè, tal com assenyala el preàmbul, encara que no sempre presenta les característiques que permeten englobar-lo dins la categoria de modificacions estructurals, les seves conseqüències rellevants en el règim aplicable a la societat n'aconsellen la inclusió en el mateix text legal.

societat anònima *f* Societat en què el capital, que està dividit en accions, s'integra per les aportacions dels socis, els quals no responen personalment pels deutes socials.

societat col·lectiva *f* Societat personalista en el règim jurídic del qual són presents totes les característiques típiques d'aquesta classe de societats: responsabilitat personal, il·limitada, solidària i subsidiària dels socis pels deutes socials; administració de la societat vinculada a la condició de soci, i (com a conseqüència d'això) subjecció de la transmissió de la condició de soci al consentiment de tots els altres socis.

societat comanditària *f* Societat en què juntament amb l'existència de socis col·lectius, als quals s'aplica el mateix estatut jurídic que el dels socis de la societat col·lectiva, hi ha altres socis que no responen de manera il·limitada, sinó només amb les aportacions que facin a la societat. Aquests es denominen comanditaris i, a diferència dels col·lectius, no poden gestionar la societat ni tan sols ser apoderats d'un soci gestor.

societat comanditària per accions *f* Societat en la qual tot el capital està dividit en accions, si bé als administradors, pel mer fet ser-ho, se'ls tracta com a socis col·lectius.

societat de responsabilitat limitada *f* Societat en què el capital, que està dividit en participacions socials, s'integra per les aportacions de tots els socis, els qual no responen personalment dels deutes socials.

societat professional *f* Societat que té per objecte l'exercici en comú d'una activitat professional (s'entén per tal la que exigeix una titulació universitària oficial, o titulació professional, per a l'exercici de la qual sigui necessari acreditar una titulació universitària oficial i inscripció en el corresponent col·legi professional).

societats capitalistes *f pl* Societats caracteritzades per no tenir en compte les condicions personals dels socis, sinó la seva aportació de capital. Es tracta de societats en què la relació és *intuitus pecuniae* (SA, SRL i societats comanditàries per accions. Estan regulades en la LSC).

societats de garantia recíproca *f pl* Societats la finalitat de les quals és intervenir com a fiadors en els crèdits i préstecs concedits als seus socis partícips.

societats laborals *f pl* Societats anònimes o limitades en què més del 50% del capital social és a les mans de treballadors per un temps indefinit i a jornada completa, i el nombre

d'hores/any treballades pels treballadors per temps indefinit que no siguin socis no excedeix el 15% en relació amb el total de les prestades pels socis treballadors.

societats mútues d'assegurances *fpl* Societats en les quals els socis, anomenats mutualistes, que estan agrupats normalment per raó de la seva professió o de la seva pertinença a una empresa determinada, actuen com a asseguradors de si mateixos.

societats personalistes *fpl* Societats amb la característica comuna de prestar una especial atenció a les condicions personals dels socis; així passa amb la societat col·lectiva, la societat comanditària i l'agrupació d'interès econòmic; enumeració que es completa amb els comptes en participació, ja que, malgrat el caràcter intern que tenen (no es manifesta davant tercers), el seu règim pressuposa la relació *intuitus personae*.

unions temporals d'empreses (UTE) *fpl* Contractes de col·laboració de caràcter temporal entre empresaris per a dur a terme o executar una obra o servei concret.

Bibliografia

Bibliografia bàsica

Cuesta Rute, J. M. de la (dir.); **Valpuesta Gastaminza, E.; Torrubia Chalmeta, B.; Llorente Gómez de Segura, C.** (coord.) (2011). *Derecho mercantil I*. Barcelona: Huygens.

Cuesta Rute, J. M. de la (dir.); **Valpuesta Gastaminza, E.; Torrubia Chalmeta, B.; Llorente Gómez de Segura, C.** (coord.) (2012). *Derecho mercantil II*. Barcelona: Huygens.

Bibliografia complementària

Broseta Pont, M. (2011). *Manual de derecho mercantil* (ed. a càrrec de F. Martínez Sanz, vol. II). Madrid: Tecnos.

Jiménez Sánchez, G. (coord.) (2011). *Derecho mercantil* (vol. II). Barcelona: Ariel.

Menéndez, A. (dir.) (2011). *Lecciones de derecho mercantil*. Madrid: Civitas.

Sánchez Calero, F.; Sánchez-Calero Guilarte, J. (2011). *Instituciones de derecho mercantil* (vol. II). Madrid: Aranzadi.

Uría, R. (2000). *Derecho mercantil* (27a. ed.). Madrid/Barcelona: Marcial Pons.

Uría, R.; Menéndez, A. (dir.) (2011). *Curso de derecho mercantil* (vol. II). Madrid: Civitas.

Valpuesta Gastaminza, E. (2003). *La sociedad nueva empresa*. Barcelona: Bosch.

Valpuesta Gastaminza, E. (2007). *Sociedades anónimas y de responsabilidad limitada. Legislación concordada, jurisprudencia y bibliografía*. Madrid: Civitas.

Vicent Chulià, F. (2011). *Introducción al derecho mercantil*. València: Tirant lo Blanch.

